حکومەتکی بیست ئەمپەری ... کامەران چروستانی

حزرەتی نالی ئەفەرموێت: بە بەرگیێ عیلمەت کە هەتیو مەیلی هەتاوە.

لەگەڵ هوودارەکانی هەرەمی کوردستاندا هەموو جارێک زیاتر دەبمەوە, کە سەرجەم قەیران و کێشەکانی ئێستای کوردستان لە ساڵی (١٩٩١)ەوە دەستیان پێ کردووە نەک ئەنجامی هوودارەکانی دوو سێ ساڵەی ئابردوو بن. بەگومان هەڵەی دەسەڵاتداران لە بەرەوپێشبردنی کەمەرگای کوردی لەلایەن یەکێتی نیشتمانی و پارتی دیموکرات و سەرجەم ئەو سەرکردانەی ئێستای گۆڕان و حیزبەکانی دیکەش, کە لە ئابردوودا لە بەرەیەکی دیکە بوون و کە لە گەڵ سیاسیی و بەیارەی گۆڕکاندا بەشدار بوون هەکارن بە ئەوەی تاکی کورد لە ئێستادا زیانی جارانی لەناو کەمەرگ قەیران و گرفتدا بەسەر بەرێت.

پاڵنگای سلێمانی بەیاری ئەوەی داوە بە هەر ماڵێک تەنها بەی بیست ئەمپەر کارەبا دابین بکات. هەر ئەم بەیارەش بوو شیعرەکەی حزرەتی نالی بەبیرم هێنایەوە, کە هەکاری کێشەی چارەسەرنەکراوی کارەبا حکومەتی خەجڵی سلێمانی ناچار کرد بە ئەوەی ئەم بەیارە بدات. بەڵام ئەم بەیارە چ پەیوەندییەکی هەیە بە مژووی بیست و پێنج ساڵی دەسەڵاتی کوردییەوە؟

گۆڕکردنی نائاسایی شارەکان و هاندانی کۆچکردن لە دەوە بە شار لە ماوەی ئەم بیست و پێنج ساڵەدا بەبێ ئەوەی بیر لە سیستمی خزمەتگوزاری هاووەاتیان بکرێتەوە و پلانی "زانستی و واقیعی" بۆ ئەو خزمەتگوزاریانە دابەژرێت، جگە لەوەش توژینەوە بە توانا و سنوورە ئابووریەکانی ئەم شارانە ئەنجام بدرێت هەکارێکی ئاستەوخۆ بوون بۆ ئەوەی هاووەاتی و حکومەت لە ئێستادا بکەونە ناو گژاوگژی قەیرانی فرەلایەنەوە, کە قەیرانی کارەبا تەنها یەکێکیانە. خۆ ئەگەر ئەم هەڵە گەورەیە ئەنجام نەدرایە هەروەک چۆن دامەزراندنی نزیکەی ملیۆن و نیوەک لە کەی کەمتر لە پێنج ملیۆن دانیشتوانی هەرێم، ئەگەر حکومەتی کوردی هەمان کاتی کەمەرگا پشکۆتووەکانی بگرتایەتە بەر بە هاندانی کەمەرگا بە نیشتەجێبوون لە دەهات و شارۆچکەکان لەوانەیە هەکارێک بوونایە بە ئەوەی دەسەڵاتی کوردی

بیتوانیایە بە میکانیزمێکی جیاواز کێشەی کارەبایان چارەسەر بکردایە بە هەڵچاوکردنی کەمیی ژمارەی دانیشتووانی دێهات و شارۆچکەکان.

هاوکات ئەم بڕیارە گەلێک پرسیار بەدوای خۆیدا دەهێنێت:

• ئایا پلانی درێژخایەنی حکومەتی کوردی چییە بۆ چارەسەرکردنی ئەم کێشەیە؟ ئایا بڕیارێکی وەها نیشانەیەک نییە بۆ ئەوەی کە حکومەتی کوردی لە ئایندەیەکی کورتدا بیرکەوەی چارەسەرکردنی کێشەی کارەبای نییە و هەرەمی کوردستان دەبێت بەردەوام بێت لەناو چەندین هەزار مۆلیدەی کارەبادا بمینێتەوە؟
• پاش پاشکەوتکردنی موچەی فەرمانبەران ئایا دەسەڵاتی کوردی گەیشتە ئەو ئاستەی کارەباشمان بۆ پاشکەوت بکات, لە کاتێکدا هەردوو پارێزگای هەولێر و دهۆک هەمان پلان لە بەرنامەیاندایە؟
• ئایا خانووی بەرپرس و خاوەندەکانی دەسەڵاتی کوردیش هەمان بڕیار دەیانگرێتەوە یاخود تەنها بە ڕەش و ڕووتەکەی کەمەڵگایە؟
• ئایا ئەم بڕیارە دەستپێکێک نییە بۆ گەڕانەوەی سەپای نەوت و غاز, عەلادین و بگرە زەپای دار و نەوتیش؟
• ئایا بیر لەوە کراوەتەوە ئەم بڕیارە چەند کێشەی کەمەڵایەتی بەدوای خۆیدا دەهێنێت؟

لە هەمووی سەرنجڕاکێشتر بریتییە لە جێبەجێکردنی ئەم بەرنامەیە: لە ڕۆژگی کەمپانیایەکی کەرتی تایبەتەوە, هەرچەندە بەڕێوبەرایەتی کارەبا خۆی خاوەنی هەزاران کارمەندی هونەری و ئەندازیار وپسپۆرە بە پاساوی ئەوەی، کە بەهۆی نەبوونی موچە گەلێک لە کارمەندکان کار ناکەن، بەڵام خۆ دەتوانن ئەو پارەیەی بە بێهەنانی ئەم پرۆژەیە ت بە کەمپانیا تایبەتییەکە تەرخان دەکرێت، بدرێت بە موچە و پاداشت بە موچەخۆرانی بەڕێوبەرایەتیی کارەبای شارەکان.

بە هەر حاڵ یاریزانە سەرکییەکانی بەڕێوبردنی کەمەڵگای کوردی لە ساڵی ۱۹۹۱ هەتا ئێستا هەمان یاریزانن, ئەگەر باس لە بار و دۆخی پێش ساڵی ۲۰۰۳ نەکەین، ئەوا حکومەتە کوردییەکانی پاش ساڵی ۲۰۰۵ جگە لە شکستهێنان شتێکی وەهایان بە کورد نەهێناوە, ئەگەر (زانستییانە) لە بەڕێوبردنی کەمەڵگا و پلانەکان بکەینەوە، بەڵام کێشەکە لەوەدایە پێتە سەرکییەکانی هەموو حکومەتە یەک لە دوایەکەکانی کوردستان لەناو چوارچێوەی چەند کەسایەتییەکدا سنووردار کراون. هەر ئەمەش هۆکارە بۆ ئەوەی سەرباری گەینی حکومەتەکان بەڵام کەمەڵگا هەر هێندەی ۲۰ ئەمپێرەکە خزمەتی لە

حکومەتەوە پێ گەیشتبێت.
هەموو ئەو بارودۆخە نەگونجاوەی، کە هێنووکە کەمپەینگای کوردی تیایدا دژی هەکارکە بە ئاوەی کە سەرکردەکانی کورد بوارێک ببەخشن بە ئاوەی هزرێکی نوێ بە بیرکەیەکی نوێوە شکست و قەیرانەکانی دەسەڵاتدارانی ئێستا چارسەر بکات.

تورکیا و سوریا و کوردەکان .. خوێندنەوەی دیمەنێکی شڵاوا .. لە عەرەبیەوە/ هاوکار ئەفیق ئەحمان

هەر لە دەستپێکی شەڕشی سوریاوە، سەرزەمینی شام بووە مەیدانێکی مەزن، بۆ جەنگی بەوەکالەتی نێوان هێزە هەرێمیەکان، بە جۆرێك هەریەکەیان لە هەوڵداندا بوون بۆ وەگیرخستنی بەرژەوەندییەکانیان، لە ڕگەی پاڵپشتی و هاریکاری دەستە و لایەنە ناکۆکەکان.
هەوڵستی تورکیا لە بەرامبەر شەڕشی سوریا لە سەرەتادا
هەر لەیەکەم ڕۆژەوە هەوڵستی تورکیا ڕوونبووە بۆ شڕش و پاڵپشتی داخوازی و ویستی گەلی سوریا بووە، بۆ ڕزگاربوونیان لە زڵداری و ستەمی تایفەگەری، کە سیمای ڕەفتاری ڕژێم بووە بۆ چەندان ساڵ.
تورکیا تەنیا بە داواکردنی ڕاپشتنی ڕژێمی ئەسەدەوە نەوەستاوە، کە لە هەموو بۆنەیەکدا ئەم خواستەی دەخستەڕوو، بەڵکو زیاتر و فراوانتر لەمەش بە شێوەیەکی بەردەوام هەستاوە بە پشکەشکردنی هەموو پاڵپشتیەکی ڕامیاریی و سەربازی بۆ یارمەتیدانی ئۆپۆزسیۆنی چەکدار و لایەنگرانی، بەمەبەستی بەرەنگاربوونەوەی سوپا و ڕژێمەکەی ئەسەد.

پەیوەندی تورکیا لەگەڵ ئیسلامی عەرەبەکان

تورکیا ئەو دەوڵەتەیە کە ئیسلامییە عەرەبەکان وەك دەوڵەتێکی خاوەن مەرجەعیەتی ئیسلامی پاڵێن دەکات، ئیخوانەکان وەك بەشێك لە ڕەکخراوێکی نێودەوڵەتی دادەنێت، بەم شێوەیە بۆ تورکیا ئاسایی و

سروشتی بوو که مەیلی بەلای پشتگیریکردنی ئۆپۆزسیۆنی ئیسلامیدا □□یشت، وە ئەوە دەرکەوت لە پاڵپشتیکردنی بۆ سوپای ئازاد، کە ئیخوانموسلیمین زاڵبوون بە سەریدا و کۆنترۆڵیان کردبوو.
سەرەڕای ئەو پشتگیرییە گەورەییەی (سوپای ئازاد) کە لە لایەن تورکیاوە دەکرا، بەڵام بە لاوازی مایەوە لە هێنانەدی سەرکەوتنێکی هەستپێکراو "بەرجەستە"، لە گ□□ەپانی سوریادا، لە کاتێکدا "داعش و بەرەی نوسرە"، بە زاڵدەستی و کۆنت□□کردنی گ□□ەپانەکە مانەوە، لەسەر ئەم دیمەن و پاڵپشتیەی ئۆپۆزسیۆنی چەکداری ئیسلامی" سوپای ئازاد" لە لایەن تورکیاوە، هێزە نێودەوڵەتییەکان ئەنقەرە، بە پشتگیریکردنی ئەو دەستە و گروپە تەمەتبار دەکەن.

11-11-2016 □□ژێکی ئاسایی نەبوو

بەرواری 11ئۆکتۆبەری 2015، □□ژێکی ئاسایی نەبوو لە مێژووی ململانێی سوریادا، چونکە لەم بەرواردا هێزێکی تازە لە دایکبوو، کە توانی هەژموونێکی نێودەوڵەتی و بە تایبەتیش هەژموونێکی (تورکیا) لەمەڕ بارودۆخی سوریا بگ□□ت.
کە ئەو □□ژەش بریتیبوو لە □اگەیاندن و دامەزراندنی "هێزەکانی سوریای دیموکرات"، کە باڵێکی سەربازییە بۆ نەتەوەی کورد، سەرەڕای ئەوەی چەندین پێکهاتەی جیاوازی وەك (سوری، عەرەب، سریانی و تورکمانی) لە هەناوی خۆیدا کۆدەکاتەوە.
قەبارە و توانای هێزەکانی سوریای دیموکرات
هێزەکانی سوریای دیموکرات لە ماوەی چەند مانگێکی کەمدا، زیاتر لە (27) لیوای سەربازی و باڵی چەکداری گرتەخۆی، ئەمەش ژمارەیەکی قورس و زەحمەت بوو بۆ هاوکێشەی سوریا، دوای ئەوەی چووە پاڵ هاوپەیمانێتی نێودەوڵەتی دژی داعش، ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکاش پاڵپشتیەکی گەورەی لێکرد، سەرباری ئەوەی سەربازە □□ژاواییەکان بۆ شۆوینەکی تایبەت مەشقیان پێکردن، بەم چەشنە توانیان سەرکەوتنی گەورە بەدەستبهێنن لە □ووبەووبوونەوەی تیرۆردا، هەر ئەمەش وایکرد سەرکەوتنی بەرچاو بەدەستبهێنیت، لە □زگارکردنی چەندین شاری سوریا لەژێر دەستی □□کخراوی داعش، کە دیاریترینیان (کۆبانێ "عین عرب" و منبج) بوون.

هەوڵەکانی تورکیا بۆ دژایەتی کردنی کوردانی سوریا

لە دوای زیادبوونی □□ و پێگەی کورد لە سوریا و لە لایەکی تریشەوە بەردەوامی سەرکەوتنە سەربازییەکانی "هێزەکانی سوریای دیموکرات"، ترسی هێزە هەرێمیەکانی ورژاند لە سەروو هەموشیانەوە تورکیا، هەر

بۆیە تورکیا لە سەرەتاوە کەوتە تۆمەتبارکردنی کوردەکان، بە تایبەتی لە دوای ڕزگارکردنی منبیج، ڕایگەیاند کە کوردەکان هەوڵیانداوە واقیعێکی نوێی دیموگرافی بسەپێنن لەم شارەدا، بەم مەبەستەش بەزۆر دانیشتووە عەرەبەکانیان ناچار بە کۆچکردن کردووە، بەڵام سەرکردایەتی کوردی بەردەوام بۆمەنەتی و بۆتاوانی خۆی ڕادەگەیەنێت و ئامادەیی خۆیشی پیشانداوە بۆ قبوڵکردنی لێکۆڵینەوە لە تۆمەتەکان.
هەروەکو چۆن تورکیا هەوڵیداوە بۆ تەقاندنەوە و لەباربردنی ماڵی کوردی، لە ناوەوە پەیوەندییەکانی لەگەڵ (مەسعود بارزانی)پتەوکرد، هەروەها کەوتە پشتگیریکردنی ئەنجومەنی نیشتیمانی کوردی، دژ بە پارتی یەکێتی کوردستانی (PYD).

تورکیا و گەمانەوە بۆ ئامێزی ڕووسیا

دوای کودەتا شکستخواردووەکەی تورکیا، ئەردۆگان کەسی نەدۆزیەوە کە هاوسۆزی بۆی هەبێت، بۆجگە لە "ورچی ڕوسی- الدب الروسی" کە مەبەست لێی "پوتین"ە، لە هەمان کاتدا دەوڵەتە ئەوروپییەکان کەوتنە ئاراستەکردنی ڕەخنە و ئاگاردارکردنەوەی ئەردۆگان لە سیاسەتە تۆڵەستێنەکانی، بەرامبەر بە کودەتاچیەکان، ئەمەش دەزگاکانی ڕاگەیاندنی تورکیای هاندا بۆ ئاماژەدان و لێدواندان بە تۆوەگلانی "واشنتۆن – ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا" و هێزە خۆرئاواییەکان بە پاڵپشتیکردنی کودەتا.
هەوڵستی ڕوسیا بەرامبەر کوداتاکە، بەستەڵەکی نۆوان ئەنقەرە و مۆسکۆی تواندەوە و یووە بە پاڵنەری ئەردۆگان بۆ ئەوەی خۆی ببینێتەوە لە ئامێزی "ورچی ڕووسی – پوتین"، کە ئەمەش بووە پشتگوێخستن و فەرامۆشکردنی هەموو ئەو ناکۆکی و هەڕەشە بەرامبەرییانە، کە نێوان هەر دوو وڵاتدا بوونی هەبوو، کە بە هۆی خستنەخوارەوەی فڕۆکەیەکی ڕووسی لە لایەن تورکیاوە لە سنوری سوریادا ڕوویدا.
نزیکبوونەوەی تورکیا و ڕوسیا کاریگەری گەورەی لە سەر دۆخی سوریا هەیە، بەوپێیەی مۆسکۆ بە یاریکەرێکی بەهێز دادەنرێت لە ڕووداوەکانی سوریادا، کە خاوەنی پەیوەندیی و دەستێپشتوویە لە سەر ژمێی سوریا و ئۆپۆزسیۆن بە تەواوی ئاراستە جیاوازەکانیەوە.

کاریگەرییەکانی حەسەکە لەسەر گۆڕینی هەوڵستی تورکیا

دوای چەند کاتژمێرێکی کەم لە کۆبوونەوەی پوتین لە گەڵ ئەردۆگان و ڕاگەیاندنی لوتکەی ڕووسی و تورکی وئێرانی، ڕووبەڕووبوونەوە لە

شاری "حەسەکە" لە نێوان سوپای ژێم و هێزە کوردییەکان ڕوویدا، سەرەڕای هەبوونی ئەوەی وەسف دەکرێت بە " ئاشتی سارد" لە نێوان ئەو دوو لایەنە و هێکەوتنێکی ئاگەیەنراوی ژێمی سوریا بە ڕێگەپێدان بە دروستکردنی هەرێمێکی کوردی لە باکوری سوریا، بە شێوەی حوکمی زاتی (خۆبەڕێوەبەری لە ڕۆژئاوا).
ئەم ڕووبەڕووبوونەوانەی "حەسەکە" پاڵنەرێکبوون بۆ گۆڕانکاری لە هەڵوێستی تورکیا و ملکەچبوونی بۆ ڕووئیا و ستراتیژی ڕوسیا بۆ چارەسەرکردی قەیرانی سوریا، لەبەر ئەوە پشتگیری مانەوەی بەشار ئەسەدی کرد لە سەرکایەتی ژێمدا ، ئەمەش بە ڕوونی بەدیار کەوت لە لێدوانەکانی "یەدریم – سەرۆك وەزیرانی تورکیا"، کە بۆ یەکەمجار وایدانا کە بەشار ئەسەد کێشە نیە و بەشێکە لە چارەسەر، کە ئەمەش پێچەوانەی ڕوئیای تورکیابوو لە کاتی بەرپابوونی شۆڕشی سوریا لە ساڵی (2011)دا.
بەم پێیە ژێمی تورکیا هەندێك لە ئەندامەکانی ئۆپۆزسیۆن و لایەنگرانی لە حەلەب کشاندەوە و گواستنیەوە بۆ شاری جرابلس لە سەر سنوری سوریا و تورکیا، وەك دەستپێکێك بۆ ڕزگاربوونیان لە (داعش).
سەرکەوتنی هێزە کوردییەکان و دەرکردنی ژێمی سوریا لە حەسەکە و کۆنتڕۆلکردنەوەی، بووە هاندەرێك بۆ تورکیا بۆ دەستوەردان بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ لە باکوری سوریا و جوڵەپێکردنی پرۆسەیەکی سەربازی ئەوەی ناسرابە (قەلغانی فورات)، لە پێناو ڕووبەڕووبوونەوەی مەترسیەکانی داعش و هێزەکانی چەکدارە کوردەکان، ئەوەی کە تورکیا بە ڕێکخستنی تیرۆریستی ناویان دەهێنێت، "بە پێی ڕاگەیاندراوێکی تورکیا".

تورکیا ناتوانێت دەستوەردانی ڕاستەوخۆ بکات

بەدنیاییەوە تورکیا ناتوانێت هەبستێت بە هەنگاوی دەستوەردانی سەربازی زەمینی لە سوریا، بە بێ هەماهەنگی لەگەڵ ژێمی سوریا و بەرپرسانی فەرمی مۆسکۆ و تاران، مەبەست و تێوانینی دیمەشق بە ئیدانەکردنی ئەو هەنگاوەی تورکیا، تەنیا یەك لێکدانەوە لە خۆدەگرێت، کە ئەویش بریتیە لە هێکەوتنێکی ڕوون و ئاشکرا کە بۆ ئەو مەبەستە دەبێت لە نێوان هەردوو لاینەکەدا بکرێت.
بەم پێیە دەستوەردانی سوپای تورکیا لە سوریادا، سەرکەشییەکی ناهێکخراو وناپەسەندی ئەردگانە، کە ئەمەش دەرئەنجامێکی قورسە بۆ سوپای تورکیا، ئەمە لە کاتێکدا هەتا ئێستا شکی (15)ی تەموزی بەسەرەوە ماوە.
کوردەکان و کاریگەرییان لە هێژەماتی ناوەڕاست و ناوچەکە

پەیوستە هەڕەشاوی ئەوە بکرێت کە کێشەیی پەهەنانی "پارتی یەکێتی کوردستانی – PYD" لە باکووری سوریادا، کارێکی ئەوەندە ئاسان نیە کە ئەردۆگان پێشبینی بێ کردووە، ئەمە لە کاتێکدا دەوڵەتی تورکیا نزیکەی (30)ساڵە شکستێخواردووە لە کێشەپەهەنانی "پارتی کرێکارانی کوردستان –PKK".
دەکرێت ئەو بیانوویەی تورکیا قبووڵکراوبیت، لە ترسی دەستێوەردانی کورد و خەونی دروستکردنی دەوڵەت بەهام پرسیار ئەوەیە تورکیا چۆن پشتگیری "حکومی زاتی – خۆبەڕێوەبەری" کوردەکانی عێراق کرد و بەهام دژ دەوەستێتەوە لەگەڵ ویستی کوردەکانی سوریا لە هەنانەدی ئەم خەونەیاندا ؟!
لەو باوەڕەدام کە فکرەی کێشەپەهەنانی کوردەکان، لە بەدیهەنانی خەونەکەیاندا، وەك ئەوەی لە (سایکس بیکۆ)دا ڕوویدا قابیلی دووبارە بوونەوە نیە، ئەمە دوای ئەوەی کورد لەو بەندکدنە گەورەییەی هاتەدەرەوە و پەیبرد بە هێزی خۆی، هەروەها بووەخاوەنی دانپیانانی نێودەوڵەتی،، بەدەر لەوە یەکەمین هەنگاوی سەقامگیربوونی ڕۆژهەاتی ناوەاست، بە ندە بە دانپێدانانی مافی کورد بە پێی ستراتیژییەك کە هەچاوی سروشت و ناوچە و بارودۆخ و تایبەتمەندی و مافە مێژوویەکانی بکات.

_____

نوسینی/ محسن عوچ اللە – گرنگیدان بە کاروباری جیهان و قەیرانەکانی ڕۆژهەاتی ناوەاست و دێسیەی کورد و ئیسلامی سیاسی و جیهادی.

سەرچاوە/ زەمانی تورکی
/http://www.zamanarabic.com/category/recent

حکومەتی هەریمی کوردستان خراپترین نمونەی حکومڕانی

کردنه … جەزا ئەحمەد فارس

حکومەتی هەرێمی کوردستان بەدرێژی هەموو قۆناغەکانی مێژووی سیاسیی لە باشوری کوردستان خراپترین نمونەی حکومڕانی پێشکەش کردووە.
پێویستە خەڵکی لەوە تێبگات تەنها ئەم کابینەی حکومەتی هەرێمی کوردستان کابینەیەکی شکستخواردوو نیە بەڵکو کابینەکانی پێشوتریش بەپێی هەموو پێورەکان خراپترین جۆری فەرمانڕەوایەتیان پێشکەشکردووە.
سیاسەتەکانی ئەم کابینەیە درێژکراوەی سیاسەتەکانی کابینەکانی تر و ئەو قەیرانانەی کە ئەمڕۆ هەن و گوزەرانی هاوڵاتیانیان تڵخ داوە دەرئەنجامی ئەو هەڵەگەورانەن کە لە کابینەکانی تر ئەنجامدراون.
هەندێك لەم قەیرانانە بە بەرنامە دروست کراون بۆ ئەوەی کە هاوڵاتیان سەرقاڵ بن بەو قەیرانانەو دزی و گەندەڵیەکانی بەرپرسانیان بیر بچێتەوە.
لەماوەی رابردوودا کاربەدەستانی ئەم هەرێمە لە بری ئەوەی سیاسەتێکی دروست بکەن بە ئاراستەی خزمەت کردنی خەڵکی هەرێمی کوردستان و بەرەو پێش بردنی ئەم هەرێمە بە بەردەوامی لە ململانێدا بوون بۆ ئەوەی کە بتوانن زۆر ترین داهات بە دەست بیەنن لە داهاتی گشتی کە موڵکی هەموو خەڵکی هەریمی کوردستانە.

پێویستە خەڵکی هەرێمی کوردستان لەوە تێبگات نابێت چاوەڕێی باش بوونی بارودۆخی هەرێمی کوردستان بکەن لە بەر ئەوەی دەسەڵاتی سیاسی لەم هەرێمە مانەوەی بە ندە بە دروست کردی قەیران بۆ ئەوەی کە بتوانن درێژە بە فەرمانڕەوای خۆیان بدەن.
ئەوان بە دروست کردنی قەیرانەکان خەڵکی ناچار دەکەن کەبەبەردەوامی سەرقاڵ بن و نەیان پەرژێتە سەر ئەوەی کە بیر بکانەوە سەبارەت بە گەندەڵی و ئەو ناعەدالیەتیانەی کە ئەم دەسەڵاتە دروستی کردووە چونکە ئەوەی ئەم دەسەڵاتە بە خەڵکی هەرێمی کوردستانی کردووە و دەیکات بۆواناکەم لە هیچ شوێنکی ئەم جیهانە بوونی هەبێت.
ئەم دەسەڵاتدارە گەندەڵانەی هەرێم بەبەردەوامی سوکایەتی بە کەرامەت و شەرەفی مرۆڤی کورد دەکەن و کار بۆ ئەوە دەکەن کە شکۆمان بشکێنن ئەمە لە کاتێکدایە کە فەرمانڕەوای دروست کار بۆ بەر ز کردنەوەی شکۆی هاونیشتیمانیەکانی دەکات بۆ ئەوەی لە سەر ئاستی جیهان تاکەکانی ڕێزی لێبگیرێت.

ناکرێت و نابێت چاوەڕێی باش بوونی باردۆخی هەرێمی کوردستان لەم پیاوە سیاسیە بچوکانە بکەین لەبەر ئەوەی هەر ئەم پیاوە سیاسیانە بوون شەڕی برا کوژیان بە خەڵکی کردو بە هەزاران گەنجیان کردە قوربانی و دواتر لەسەر مێزی گفتوگۆ ، ووڵاتە زلهێزەکان کێبان کردنەوە.
ئەم دەسەڵاتە مێژوویەکی خراپی هەیە لە سوکایەتی کردن و بەتاکەکانی خۆی بۆیە ئایندەیەکی باش هەرگیز چاوەڕوانی ناکات.
هەمیشە هیوا خواز بووین کە دەستاو دەست کردنی دەسەڵات لەم هەرێمەی کە تیایدا دەژین بە شێوەیەکی ئاشتی خوازانەو دیموکراسانە بێت و دور بێت لە هەموو کارێکی توندو تیژی و نامرۆڤانە بەڵام بوونی هێزی چەکدار لە لایەن پارتە سیاسیەکانەوە ئەوە مان پێدەڵێت کە چارەنوسی ئەم هەرێمە لە سوریا و لیبیا باشتر نابێت .

ئەم پیاوە سیاسیە بچوکانەی کە ئێمە هەمانە وا باوشیان بە کورسیەکانیاندا کردووە کە بە ئاسانی دەست بەرداری نابن و لە وەژووە خۆناویەی کە هەیانە تێدەگەین کە ئەمان بەلایانەوە ئاسایە لولەی تفەنگەکانیان بکەنە هاوڵاتیانی خۆیان و شارەکانمان خۆتانی خوێن بکەن.
ئەم شێوازی دروست کردنەی قەیرانە کە سەرانی حکومەتی هەرێم پیادەی دەکەن بریتیە لە پیادەکردنی سیاسەت بە شێوەیەکی نائەخلاقی و نا بەرپرسانە وە پێویستە بە زووترین کات بوە ستێنرێن .
لەکۆتایدا پێم وایە باشترین ڕێگە بۆ وەستانی ئەم دەسەڵاتە دیکتاتۆرە گەندەڵە مرۆڤ کوژە ئەوە یە کە کوردەکانی ئەوروپا دەست بکەن بە درست کردنی گروپی فشاری گەورە گەورە بۆ ئەوەی ووڵاتە زلهێزەکان سنورێك بۆ ئەم کاربەدەستانە دابنێن ولەوە زیاتر سووکایەتی بە شەرەف و کەرامەتی مرۆڤی کورد نەکرێت و کارە چەوتەکانیان سنوردار بکرێن.

نەبوونی پیاوی دەوڵەت و

سەرکردەی مێژوویی لەناو کوردەکان … کاروان تەیب

لە سەدەی بیستەمدا هەرچەندە نەتەوەکان لە خێرهەاتی ناوەاست توانیان دەوڵەتی خۆیان دروستبکەن بەڵام کورد بەهۆکارگەلی جۆراوجۆر ئەو هەلی لەدەستخۆی دا، یەکێك لەوانەیش نەبوونی سەرکردەی مێژوویی بەتایبەتی لە کوردستانی عیراق.
لە نیوەی دووەمی سەدەی بیستەمدا چەند سەرکردەیەکی سیاسیی دەرکەوتن، لەوانە دیارترینیان هەریەکە لە مستەفا بارزانی و جەلال تاڵەبانی و ئیبراهیم ئەحمەد بوون پاشانیش هەریەکە لە مەسعود بارزانی و نەوشیروان مستەفا و چەندینی تر. ئەمانە لە ساڵانی شەستەکانی ئەوەندەی سەرقاڵی دژایەتی کردنی یەکتر بوون ئەوەندە نەئەپەرژانە سەر خەباتکردن لە پێناو مافەکانی کەلی کورد. تا لە ساڵی 1975 بەتەواوی بەهۆی نەبوونی سەرکردەیەکی مێژوویییەوە کە سەرکردایەتی خەڵکی کوردستانی عیراق بکات "شۆشی ئەیلول" کۆتایی پێهات. لەو رووەشەوە سیاسەتمەدارێکی وەك مەحمود عەسمان ئەڵێت:" سەلماندمان کە قیادەیەکی فاشلین بۆیە شۆشی ئەیلولمان کۆتایی پێهینا، ئەگەر نا خۆ ئەمانتوانی هیچ نەبێت تۆزێ تەقوتاقێك بکەین."

لەدوای دروسبونی یەکێتی و قیادە موئەقەتە- پارتی دوای نسکۆی شۆش- و چەند حیزبێکی تر لەدوای ساڵی 1975 ەوە، ئەو پارتە سیاسییە چەکدارانە ئەوەندەی دارەستی ئێران و وڵاتانی ناوچەکە بوون و شەڕ و ململانێی یەکتریان ئەکرد ئەوەندە فریای ئەوە نەئەکەوتن خەبات لە دژی رژێمی بەعس لە عیراق بکەن. ئێران لە ماوەی شەڕی هەشت ساڵەی ئێران-عیراق هەموو حزب و ڕێکخراوە چەکداریەکانی کوردستانی عیراقی خستەژێر دەسەاتی خۆیەوە بۆ مەرامەکانی خۆی بەکاریئەهێنان. دواتریش لەسەردەمی ئەنفالدا کە سەدام هۆکاری سەرەکی لە ئەنجامدانی"کۆتایی هێنان بوو بە بزووتنەوەی چەکداری کورد"، لەسەدا نەوەدی لادێکانی کوردستان رووخێنران و خەڵکەکەشیان ئەنفالکران و راگوێزران کە پشتوپەنای حزبە کوردییەکان بوون. لەمەیشدا ئەوەی ماڵی وێران بوو خەڵکی لادیکانی کوردستان بوون. چونکە رژێمی عیراق "تۆڵەی ئەوەی کردەوە کە هاوکاری بزوتنەوە چەکدارەییەکانی کوردیان کردوە". لەم کاتەیشدا هەرچی سەرکردە و مەسئولی حیزبەکان بوون خۆیان قوتارکرد

و ڕشتنه دەرەوه و تا دوای ئەوەی خەڵکی کوردستان ڕاپەڕینی کرد و حکومەتی عیراق بەتەواو لە کوردستان ڕامایی، ئینجا هاتنەوه سنگی خەیان دەرپەڕاند. هەربۆیە جارێکیان باسی مەزڵومییەتی کوردم بۆ مامۆستایەکی زانکۆم لە فەڕەنسا کرد، ئەویش لە وەڵامدا پێی وتم ئەگەر نەبوونایەتێ دارەستی وڵاتانی دراوسێ ئەوا لەو باوەڕەنیم جینۆسایدێکرانایە بەوشێوەیە (کە مەبەستی ئەنفال و هەڵەبجەیە).” کاربەدەستانی کورد، دوای ڕاپەڕینیش ئەو ماڵوێرانییەیان بەسەر کوردا هێنا، هەر لە شەڕی ناوخۆ و تاڵانکردنی وڵات تا ڕۆژمان گەیشتە تاڵانکردنی سامانی ژێرزەوی: نەوت و گاز.

لەدوای 2003 جەلال تاڵەبانی ڕێشتەوە بەغدا و زیاتر خواستی ئەوە بوو پێست لە بەغدا وەربگرێت. مەسعود بارزانیش لە هەرێمی کوردستان مایەوە. تاڵەبانی تا ئەوکاتەشی کە نەخۆشکەوت تەنها بۆ سەردان ئەگەڵایەوە کوردستان، چونکە سەرکی عیراق بوو، هەمیشە سەرقاڵی ئاشتکردنەوەی لایەنەعیراقییەکان بوو. هەرچی مەسعود بارزانیشە لە 2005 ەوە سەرکی هەرێمە، بەڵام زیاتر لەو ناوچەیە دەستێیشتو و دەستکراوەیە کە پێی ئەڵێن زێنی زەرد، ئەگەر نا بەپێی ئەزمون لەماوەی 11 ساڵی ڕابردودا بینیمان کە لەناوچەی سەوزو نیلی دەسەڵاتی نییە. ئەمەیش بۆ دوو هۆکار ئەگەڵێتەوە، یەکەم بارزانی ئەوەندەی هەسوکەوت وەك سەرکی حزبەکەی و بنەماڵەکەی ئەکات ئەوەندە کارناکات بۆ هەرێمکی کوردستانی یەك ئیدارە، خێیشی لەوە ئەچێت پێی باش بێت هەربۆیە هیچ دەسپێشخەریەکی جدی ناکات بۆ ڕێخستنەوەی ناو ماڵی کوردی لە ئێستادا کە ئەزموونی هەرێمی کوردستان لە داوخانی تەواوەتییە.

تاڵەبانی هەر زوو ڕێشتە بەغداد هەرگیز نەبوو بە پیاوی دەوڵەت و سەرکردەی مێژویی بۆ کورد. هەوڵەکانی هیچ بەرهەمکی وایان نەبوو بۆ کوردستان تا کیانکی سەربەخۆ دروست بکات و بەو شێوەیە ژیانی سیاسیی کۆتایی هات کە بینیمان. هەرچی نەوشیروان مستەفایشە بەهەما شێوەی تاڵەبانی و بارزانی نە پیاوی دەوڵەتەو نە سەرکردەی مێژوویی.
هەرچی مەسعود بارزانیشە تا ئێستا لەناوچەی ژێر دەسەڵاتی خۆی ماوەتەوە و لەوە زیاتر دەسەڵاتی گەشەی نەکردووە، هەموو ڕوداوەکان ئەوە نیشان ئەدەن کە نەیتوانیوە ببێتە پیاوی دەوڵەت و ناشبێت بە سەرکردەی مێژوی چونکە ناتوانێت ئەو دەوڵەتە بۆ کورد دروستبکات کە هەمیشە ریکلامی بۆ ئەکات.

بەرای من هیچ کات کورد ناتوانێت دەوڵەت دروستبکات ئەگەر

سەرکردەیەکی مژویی یان پیاوی دەوڵەتی وەك جۆرج واشنتن لە ئەمریکا، ئەتاتورك لە تورکیا نوێ، شارك دو گۆل لە فەڕەنسا، پسمارك لە ئەڵمانیا، عەبدولعەزیز ئال سعود لە سعودیای نەبێت. کەواتە دروستبونی دەوڵەت ئێستا لە کوردستانی عیراق تەنها قسەیەو هیچی تر. بەگشتی سیاسییەکان لە کوردستان سەرکردەی حیزبێك، بنەماڵەیەك یان گروپێکن. هیچ سەرکردەیەکمان نییە لە زاخۆوە تا خانەقین نفوزی هەبێت. لەم حاڵەتەیشدا دەوڵەتێك دروست نابێت ناوی کوردستان بێت. هەمیشە سورم لەسەر ئەوەی کە بۆم ئەگەر لە دوای جەنگی یەکەمی جیهانەوە دەوڵەتی کوردستان (کە ئەو کاتەیش هەربەهۆی نەبوونی سەرکردەی مژوویەوە دروستنەبوو) دروستبکرایە ئێستاهەر کوردەکان خۆیان کردبوویان بە چەندین پارچەوە.

Karwantayib@gmail.com

مژووی هەوتی ئیسلامی لە کوردستاندا ژیلوان ... شێش محمدصاڵح

لەهەرێمی کوردستانی عێراقدا چەندین تەوژم و پارتی ئیسلامی بوونیان هەیە، وەك ای چەندین خەسڵەتی هاوبەش لە نێوان ئەو تەوژم و پارتانەدا،هاوکات هەریەکەیان خاوەن تایبەتمەندی دیدو بۆچون و بیروڕاو تێڕوانینی جیاواز بە خۆیانن، هەریەك لەو پارتانە لەماوەی چەند ساڵێك ڕابردوودا بە شێك بوون لە هەوششی سیاسی لە هەرێمی کوردستان شان بە شانی پارتە عەلمانی نەتەوەییەکان تێکۆشان و لە سەنگەری خەباتدا بوون بۆگومان ئامادەی و بوونی هەوتی ئیسلامی تایبەت نیە بە گۆڕەپانی سیاسی کوردستانن بەڵکو ئەو دیاردەیە کۆمەڵگا ئیسلامییەکانی تێپەڕاندووەو تەواوی جیهانی گرتۆتەوە.
بەڵام مژووی دەرکەوتنی یەکەمین هەوتی ئیسلامی سیاسی دەگەڕێتەوە بۆ دوا بەدوای نەفی کردنی (شێخ مەحمودی حەفید) بۆ هندستان لەلایەن ئینگلیزەکانەوە، هاوکات حزبێك دروست بوو بەناوی (حیزبی ئیسلامی کورد) هەرچەندە ئەم حیزبە لە ڕواڵەت و ناوەڕۆکدا لە پارتە

ئیسلامییەکانی ئەو سەردەمە تەواو جیاوازبوو. تەنها لەوانگەی ئیسلام بوونی نەتەوەی کوردەوە بووە، کارکردنیان تەنها پەیوەست بوو بەدانانی چەندین کەسپ و لەمپەر لە بەردەم ئینگلیزەکان بە مەبەستی دژایەتی ئینگلیزەکان دروست بوو لە سلێمانی داوایان دەکرد ئینگلیزەکان دەست نەخەنە کاروباری کوردەوە ، ئەندامە بەژدار بووەکانی ئەم پارتە ئیسلامییە بریتی بوو لە پیاوانی ئاینی و عەشایەری بوو هاوێیانی شێخ مەحمودو کەمەێکە لە ئەفسەرەکوردەکانی سوپای عوسمانی لەوانە(عەباس مەحمود ئاغا،سەید عەبدوڵا سەید حەسەن ، سەید مەحمود موقتی، کەریم بەگ، فەتاح بەگی هەمەوەند،ئەحمەد بەگی سەعید بەگ ،ئەحمەد تەقین تاهیر ئەفەندی،ئەمین ئەفەندی)

ئەگەر بەوردیش باس لە دروست بوون و سەرهەدان و هەوتی ئیسلامی بکەین لە کوردستان ، دەبێت بگەڕینەوە بۆ سەرەتای دروست بوونی هەوتی ئیسلامی لە عێراقدا،بەبەگەی ئەوەی هەوتی ئیسلامی لە عێراقەوە گواستراپەوە بۆ کوردستان، ئاشکرایە سەرەتا و دەست پێکردنی کاری ئیسلامی سیاسی دەگەێتەوە بۆ دامەزراندنی کەمەەی (ئیخوان مسلیمین)لە ساڵی 1928 لە سەر دەستی شێخ (حەسەن بەننا) لە سەرەتای چلەکانیشە بەننا و هاوەەکانی لەهەوڵدا بوون پەیامەکەیان بگەیەننە تەواوی ووڵاتانی ئیسلامی، ئەوەی پەیوەست بوو بە عێراق حەسەن بەننا لە ساڵی 1943 هەریەك لە (حسێن کەمالە دین و محەمەد عەبدول حەمید ئەحمەد) ی هەوانەی عێراق کرد تاوەکو لقێکی (ئیخوان مسلیمین)دروست بکەن.

ئەگەر چی ئەو دوو نێردراوەی (ئیخوان مسلمین)بۆ ماوەی 4 ساڵ دەمێنێتەوەو زۆربەی شارەکانی عێراق دەگەڕێت و پەیوەندی بەزۆر کەسایەتیشەوە دەکەن، بەڵام هەوڵەکانیان بۆئەنجام دەبێت و کەدەش گەێتەوە دەشێت:(عێراق جێگەو ێگەی بانگەوازی ئەمە نیەو ئەو، واتە عێراق ،بۆ ئەو کارەی ئەمە دەست نادات) دواتر (ئیخوان مسلیمین) لە رێگەی هەریەك لە محەمەد مەحمود سەواف و شێخ ئەمجەد زەهاوی و نزامەدین عبدالحمید) لە عێراق بانگەوازەکە دەگەیەنن و لەوێشەوە دەگوازرێتەوە بۆناو کوردستان.
ئەمەش لەکاتێکدا بوو کە عێراق لە ساڵی 1939 کەمەێك قوتابی هەوانەی (جامیعەی ئەزهەر)کرد بۆ خوێندن، محەمەد مەحمود سەواف یەکێك بوو لە کەمەە قوتابیەو لەوێ بەبیری ئیخوان مسلیمین ئاشنا دەبێت .
بەڵام بەهۆی هەڵگیرسانی جەنگی دووەمی جیهانیەوە دەگەێتەوە بۆ

عێراق دوا گەڵانەوەشی بۆ موسڵ هەوڵدەدات بەهاوکاری (عەبدوالرحمان سەید محمودو عبدالرحمان مەحمود رەحیم)کە دووبازرگانی شارەکە بوون،لقێکی ئیخوان مسلیمین بکاتەوە بەڵام ئەم بیرکەش سەرناگرێت جارێکی تر لەساڵی 1943 محەمەد مەحمود سەواف لە سەر خەرجی مستەفا سابوون چی کە دەوڵەمەندێکی شاری موسڵ بوو دەچێتەوە بۆ میسر بۆ تەواوکردنی خوێندن دوای تەواوکردنی خوێندنیش لە ساڵی 1946 دەگەڕێتەوە عێراق و بانگەشە بۆ بیری ئیخوان دەکات دواتر لە 22ی ئابی 1946 دا (کۆمەڵەی ئادابی ئیسلامی)دادەمەزرێنێت پاشان لە ساڵی 1949 لەگەڵ ئەحمەد زەهاوی(کۆمەڵەی برایانی ئیسلامی)دادەمەزرێنێت.
گواستنەوەی ڕەوتی ئیسلامی سیاسی بۆ کوردستان.

ئەو جاوبیکەوتنە بەردەوامانەی هەریەك لە محمد محمود سەواف و ئەمجەد زەهاوی بە زاناو ڕۆشنبیرانی کورد,لەوانە (مەلا سالح عبد الکریم ومەلا عوسمان عبد العزیز) لە شاری هەلەبجە,کە ئەو کات ناوبانگی دەرکردبوو لە زۆربەی خوێندنگا شەرعیەکان,بە تایبەتی خوێندنگای بریس و کانی ئاشقان و ئەو خوێندنگایانەش کە سەر بە مزگەتی باشاو شافحی بوون و ناوەندی دیراساتی ئیسلامی و بەیمانگای ئیسلامی و جەندەها خوێندنگای شەرعی لە بیارە و تەوڵە و ئەحمەد بانەوو عەبابەیلی و تریفەو نیرگزە جاروو خەربانی و سیروان و مزگەوتی کاك ئەحمەدی شێخ لە سلێمانی و خوێندنکای شەرعییە لە قەرەداخ ودێیەکانی گەرمیان و هەمەوەند,دەکریت بڵین دەخەکە لە بار بوو بۆ لە خۆگرتنی بیری ریخستن و جوڵانەوەی (کۆمەڵەی ئیخوان موسلمین)هەر یەك لە مەلا سالح و مەلا عوسمان وحاجی سلێمان وە جەند کەسانێکی تر کە بەیانی بیری ئیخوان موسلیمینیان کردەوە,بە مەش لە ساڵی 1954 دا ئیخوان موسلمین بە تایبەتی شانە حیزبییەکانی بنکەیەکی بۆ دروست بوو لە کوردستانی عیراق و مەلا عوسمان عبد العزیز دەبێتە بەر بەربرسی ئیخوان موسلمین لە هەلەبجە.
مەلا عوسمان بەهۆی دژایەتی کردنی توندو تیژانەی بۆ بیرو باوەڕی کۆمۆنیزم لە ساڵی 1959 دور دەخرێتەوە بۆ ناسریەوە کاتێك ئیخوانەکانی عێراق لە ساڵی 1960 حزبی ئیسلامی عێراقیان دامەزراند مەلا عوسمان لە ناسریەوە دەچێت بۆ بەغداد بۆ بەژداری کردن لەو دامەزراندنە و بەناوی ئیخوانەکانی سلێمانی و هەڵەبجە راستر بڵێن کوردستان ووتارێك پێشکەش دەکات.

ئەوەی جێگەی سەرنج و تێبینی ئێمە بێت، ئەوەیە ئیخوان موسلمین بەمەبەستی ووڵاتێکی وەك عێراق ودواتریش کوردستان دەست نیشان

دەکات. بەوپێیەی لە عێراق مەزهەبی شیعە زۆرینەن و مەزهەبی سونە کەمینەن، ویستویانە پێگەیان هەبێت بۆ دژایەتی شیعەکان لەلایەك، لە لایەکی تریشەوە عێراق خۆی وەك تاکە پاڵپشتی ئێران و کۆشەو ململانێ ناوخۆ ی و مەزهەبی نەتەوەییە، جیا لەوەش ئینگلیزەکان کە فەرمانڕەوای عێراق و کوردستانیان دەکرد هاودوژمنی خۆشیان بوون لە میسر تەنانەت لەهەندێك قۆناغدا وەك ئایدۆلۆژیایەك کاریان کردووە بۆ هێت کردنەوەی و دژایەتی کردنی بیری مارکسی و کۆمۆنیستەکان لەتەواوی جیهاندا هاوکات ئیخوان موسلیمین سودیان لەکەش و بارودۆخی پڕلەئاژاوەو ئاشوبی ناوخۆی عێراق وەر گرت.
وەك ئاشکرایە هیچ ئایدۆلۆجیایەك بۆ دژایەتیکردنی دەسەڵاتدار لە دۆخیکی هاوشێوەدا گەشە ناکات,چونکە هەمیشە جیگەی گومانی دەسەڵاتدار دەبن دواجاریش هەوڵی لەناوبردنیان و داخستنیان دەدات,هەر بۆیە شلاقی و ناجیگیری سیاسی لە عیراقدا دەرفەتیکی باشی بۆ کارکردن و گەشەکردنی ئیخوان موسلمین ڕەخساندبوو هەر وەك دیاری کردنی کوردستانیش وەك بنکەیەکی ئیخوان موسلمین دیارە کۆمەڵك مەبەستی لە پشتەوە بووە بە بۆنی ئیمە سەرکردایەتی ئیخوانی جیهانی زیرەك و لێهاتوون ئەم ناوچەیە لەوانە.
لەلایەك لاوازی تاکی کورد و جەربەزەیی درندەیی ژمە یەك لەدوایەکەکانی عیراق و لە لایەکی تر سادەیی خۆشباوەڕی تاکی کورد و هەروەها ئە جەوسانەوەو زوومی زەرەی بە درۆژای مێژوو لەسەر دەستی ژمەکانی عیراق بینویەتی,ئەمە وای لە تاکی کورد کردوە بەردەوام بەدوای ئاسۆیەکدا بگەڕێت,کە دەرگا داخراوەکانی بۆ بکاتەوە لە لایەك هەژاری بۆ دەرەتانی لە کۆل بکاتەوە لە لایەکی تریشەوە لەو جەوسانەوەی بەردەوام رزگاری بیت,لێرەشەوە بیری ئیخوان موسلمین بە دەروازەیە سەیرکراوە کە بە هۆیەوە خۆشیەتی و کامەرانی لە دەبەخشیت و تا رادەیەك لە لای ژمەی دەسەلاًتدار شەفاعەتیان بۆ دەکات

2-ئەگەر بە مێژووی کوردا بچینەوە ئەوەی تێبینی کراوە، زۆربەی دەسەڵاتە ناوخۆی و میرنیشینەکانیشی زیاتر بەرگێکی ئایینی بەبەردا کراوە تەنانەت دامەزرێنەرانیشی زۆربەیان کەسایەتی و پیاوی ئایینی بوون و باوەڕیان بەبنەماکانی ئیسلام بووە،هەروەها نمونەی زۆرك لە ئاپەڕین و جوڵانەوە و شۆڕشەکانیشی ئەبەرو سەرکردەکانی پیاوی ئایینی بوون نمونەی(سەید تەها ،شێخ عەبدوڵای نەهری ،شێخ مەولانا خالیدی نەقشبەندی، شێخ قادری نودە،شێخ سەعیدی پیران،شێخ مەحمود،شێخ عەبدوالسلام ، مەلا مستەفای بارزانی)بەوهۆیەشەوە هەم ئیخوان موسلیمین بەئاسانی فکرەی خۆیان بڕاوکردەوە هەم لەناو

کوردستانیشدا بەئاسانی پێشوازی لێکراو تاادەیەك سەرکەوتوو بوون لەگەڵ ئەوەشدا یەکەمین ڕێکخستنی ئیسلامی بیرکەی دامەزراندنی دەگەڵتەوە بۆ ساڵی (1975-1976) بەناوی (بزوتنەوەی پەیوەندی ئیسلامی کوردستان).
بەڵام زەربەی سەرچاوەکان ساڵی 1987 بەسەرەتای دامەزراندنی ئەم پارتە دادەنێن.

ڕەگەزپەرستی دەبێت بە کلتور … جەلال بەرزنجی

لە بەر ئەوەی وەاتی داگیرکەر ناتوانێت کلتوری پێکەوە ژیانی یەکسانی لە وەاتی داگیرکراو هەبێت، بە درێژدان بە داگیرکردنی کلتوری رق و ڕەگەزپەرستی درێست دەکات. ڕژێمە داگیرکەرکانی کوردستان یەک لە دوای یەک هەوڵیاندەدن تەوی رق و ڕەگەزپەرستی بەرامبەر کورد لە مێشکی هاوڵاتیانیاندا بچێنن. بە هەی ئەوەی کوردستان زەر لە مێژە بن دەستە، ڕەگەزپەرستی و رقی داگیرکەرانی بەرامبەری بووە بە کلتور، گەیانکاریش لە کلتورو هزری مرۆڤ بە ئاسانی ڕوونادەن. کورد زۆر ئەزموونی لە گەڵ ئەو ڕژێمانە و بەشکی زەری خەکەکەی هەیە ئەو راستیە دەسەلمێنن. لە دەستووری تورکیا، ئێران وسوریا بوونی کورد و مافەکانی پشت گوێ خراوە. لە دەستووری ئێراقی دوای سەدام حوسێن دان بە فیدەالی بۆ کوردستان نراوە، جگە لەوەیش ساڵانە لە کوردستان پارەیەکی زۆر لە لایەن هەندەک ڕێکخراو سەنتر بۆ سازدانی چەندەها کۆنفرانس و سیمناری ئەدەبی، ڕۆشنبیری و سیاسی بۆ لێک نزیک بوونەوەی کورد و عەرەب و دروست کردنی ڕوحی پێکەوە ژیان و یەکتر قبوڵکردن خەرج دەکریت، (دەبێت ئەوکارە لە لایەن ناوەندە عەرەبیەکانەوە بکرێت) بەڵام وەک لە سەرەوە ئاماژەم پێی دا چوونکە کورد لە هزری عەرەب جگەی هاوڵاتی پلە دووەو خاکەکەی شیمالی ئێراقە، بۆیە زۆر جار ئەو بابەتانەی لەو کۆنفرانسانە باس دەکرێن سنووری ژووری هەتڵە پێنج ئەستێرەکان بەناکەن. چەند کەسێکی لە بچێتەدەرە وە دەرئەنجامیان بە سەرئەوانی تردا نیە. لەبەر ئەوهۆیانەی لە سەرەوە باسم کرد هەست دەکەین لە (ئالیەتی) ئیش کردنی ڕژێمە داگیرکەرکان و هەس و کەوتی

هاوڵاتیانی ڕەگەزپەرستی ڕەنگ دەداتەوە. بنبڕکردنی ڕەگەزپەرستی و دروست کردنی زەمینەیەکی ئارام بۆ پێکەوە ژیان تەنیا بە قسەی سەرزاری یان ڕێکەوتنامەی ئیمزاکراو نایەتە دی. دە کرانەوە بە کلتوری جیاواز وقبوڵ کردنی ڕەنگ و ئاوانی تر دەبێت لە ناخی مرۆڤەوە چەکەربکات و پەلوپۆ بهاوێت وببێت بە ڕەوشت و کردار. بە بە بوونی هیچ سیستەم و ڕوبەک هەر لە کۆنەوە ژیانی فرە کلتوری قبول کردنی ئاوانی تر لە کوردستان هەیە. پێش پەیدا بوونی حزبی ئیسلامی سیاسی و ڕژمە دیکتاتۆرە ئێراقیەکان جولەکە، دیان، موسلمان و چەندەها کەمینەی ئاینی دی لە کوردستان وەک برا پێکەوە ژیاون. ئەو کاتەی بابلیەکان لە جولەکەکانیان دا هەزارانیان هاتنە کوردستان. کوردستان لەو شوێنە دڵگەمانە بوو کە جولەکەکان بە ئازادی مەراسیمە ئاینیەکانی خۆیانیان لەی جێ بە جێ دەکرد. زۆر لە نووسەرانی جولەکە بەو هەلوێستە جوانەی کورد دەزانن. کورد زۆرجاری تر بۆتە پەناگای لەقەوماوان،لە ئەنجامی شەڕی دەوڵەتی ئیسلامی لە ئیراق و شام (داعش)سەدان هەزارعەرەبی ئێراقی کوردستانیان کردە پەناگای خۆیان. سەرەڕای ئەو ڕوشە ئابووریە خراپەی ئەمەڕی کوردستان، گەلی کورد بە سینگێکی فراوان وەری گرتوون. ئەمە نزیکەی ملیۆنێک عەرەب لە کوردستان دەژین، بەڵام پەناچێت ئەوهەڵوێستە جوامێرانەی کورد لای عەرەب نرخەندرابێت. برادەرێکم دەڵێ" رۆژێک لە چایخانەی مەچکە یەکێک لەو عەرەبانەی ماوەیەکە ماڵی لە هەولێرەو بە ئاسوودەیی دەژیت لە تەنیشتم دانیشتبوو لە نێوان قسان گووتی"لەهەشتاکان هەولێر وەک گوند وابوو،ئێستا زۆرگەورە بووە" "لەهەشتاکان لەڕە چیت دەکرد ؟" "راوی مخەریب، تەکدەرەکانمان دەنا"مەبەستی پەشمەرگەیە، ئەوە وەڵامی ئەو عەرەبە دەبێت. دیان نموونەی ترهەنە دەری دەخەن کەوا چەن ڕەگەزپەرستی لە رژمەکانەوە هاتۆتە خوارە بۆ ناو هزری خەڵک و بووە بە کلتوورلە هەسوکەوتیان ڕەنگ دەداتەوە. لە ئاسوشدا هیچ دیار نیە بە گەینی ئەو ڕەوشت و کلتورە.

گەاندنەوەی خەکی کوردستان بە

قۆناغی گۆڕەوەچەنی!! … نەجم محەمەد

لەساڵی 19991وچەند ساڵێك دوای ئەوە خەڵکی کوردستان لەهەلومەرجێکی زۆر سەخت و نالەباردا دەژیاو گوزەرانی دەکرد ژیانێکی مەمرەمەژی ژیانێکی پڕ هەژاری و نەداری و بێ کاری وگرانیەکی سەختدا زۆرێك لەخەڵکی کوردستان لەبرسێتی و نەداریداپڵ پڵ و بەکۆمەڵ لەدەشتە کشتوکاڵییەکاندا بەئاپڕایەکی گەورەلەکاتی دروێنەی گەنم دا بەدەڵاسە بەگوێنی وتورەکەوە دەکەوتنە کۆکردنەوەی گوڵە گەنمە بەجێ ماوە کەوتوەکانی دوای دروێنەکەی دەڵاسە کان ئەوگوڵە گەنمەیان کۆدەکردەوە و دواتر دەیان هاڵی و دەیانکوتاو دەیانکردە نان تا برسێتی خۆیان و منداڵەکانیان پێ بڕەوێننەوە .
بەڵێ 25 ساڵ لەمەوبەر لەژێر سایەی ئەم دەسەڵاتەداخەڵکی کوردستان بەوجۆرە دەژیاو لەنەداریدا گوڵە وەچەنی دەکردئەو دەمەش دەسەڵاتدارانی ئەم هەرێمە وەك پاشاکانی کەنداو دەژیان ولەهیچیان کەم نەبووو ئەوان ئەو دەم سەرقاڵی دانانی گومرگەکان و کۆکردنەوەی داهاتی گومرگەکان بوون وسەرقاڵی ئاودیووکردنی هەموو ئامڕو شت ومەك و ئۆتۆمبێل و شۆفێ و گرێدەرو دەڵاسەو هتد فەرمانگە خزمەتگوزاریەکانی کوردستان بوون بۆئڕان وبەتاڵان هەڵاج کردنی بەڵێ ئەو دەمە ئەم دەسەڵاتە زۆر بێ باك بوو لەژیان و گوزەرانی خەڵکی.
دواتر بۆشەرعیەت دان بەدەسەڵاتی خۆیان و بردنی سەروەت و سامانی کوردستان کەوتنە شانۆگەری هەڵبژاردنی ساختە ودروستکردنی پەرلەمان و حکومەت بۆدەسەڵات و بەرژەوەندی خۆیان نەك بۆ خۆشگوزەرانی خەڵکی لەوپڕناوەشدا خەڵکی کوردستانیان فریودا بە وادەو بەڵێنی گەورەگەورە درۆو ساختە تاگەیشتنە دەسەڵات دواتر پشتیان لەخەڵکی کردو دواتر شەڵکی گەورەی خۆناوی ناوخۆییان هەڵگیرسان کەبەهەزاران خەڵکی هەژارو زەحمەتکێشیان دا بەکوشت لەسەر گردو کەپك ودڕ لەپڕناو دەسەڵاتی خۆیاندا بەداخەوەئەوا دیسان وا دوای 25 ساڵ دیسان مژوو خۆی دووبارەدەکاتەوە دووبارەکردنەوەیەکی زۆر خراپترو سەختر لەوەی ساڵی 1991و1992و1993 ئەمجارەیان ئەم دەسەڵاتە بێباکەهەرچی پارەو سەروەت و سامان و نەوت و داهاتی گومرگ و داهاتی ناوخۆیی وهتد دەبات بۆخۆی و خەڵکی کوردستان دەخاتە سەختترین و نالەبارترین و نائینسانیانەترین ژیان وگوزەران بەجۆرێکی وا کەهەموو مافەسەرەتایی یە ئینسانیەکان لەخەڵکی

کوردستان دەستنێتەوە بۆ مووچەیان دەکات بۆ ئاو کارەباو نەوتیان دەکات بۆ کارو نەدارو هەژاریان دەکات هەمووخزمەتگوزاریە سەرەتاییەکانیان لێ دەستنێتەوە و بۆ بەشیان دەکات لە خۆشگوزەرانی و خزمەتگوزاریی وهەروەها ئازادی و مافەمەدەنی و ئینسانیەکانیان زەوت دەکات وفەزایەکی سەرکوت و تۆقاندن بەسەر خەڵکی کوردستاندا دەسەپێنێت .

بەداخەوەدیسانەوە ئەم دەسەڵاتە خەڵکی کوردستانی گەلاندەوە بۆ قۆناغی گوڵە وەچەنی بۆ سەردەمی چراو فتیلە و چوولە بەداخەوە خەڵکی کوردستانی کردەوە لەگەڵ ئازمدا بەسواکەرودەست پانکرەوەی بەردەم ئاکخراوە خۆرخوازە ئەوروپیەکان بەداخەوە خەڵکی کوردستانی گەلاندەوە بۆسەردەمی بەرگ پێشین وبەرگدرونی بەبەتانی خەڵکی کوردستانی گەلاندەوە بۆ قۆناغی دارسووتاندن وبەتانی لەخۆئاڵان لەسەرمادا لەم هەرەمەپێلە غازو نەوتەدا.

بەداخەوە ئەگەر25 ساڵ لەمەوبەر خەڵکی کوردستان لە وهەلومەرجە سەخت ودژوارەداکەمێك هیواو ئومێدێکیان بەژیانێکی باشتر هەبوو بەداخەوە ئەوا ئێستا ئەو تروسکایەکەمەی هیواو ئومێدیان بەژیانێکی باشتر نەما 25 ساڵ ژیانێکی باشتر هەربە نسیبی دەسەڵاتداران وحیزبەکان وبنەماڵەکانیان بووە ژیانێکی خراپترو مەمرەمەژیش هەمیشە بەنسیبی خەڵکی کوردستان بووە هەربۆیە تاکە ئاگە تاکە ئەتەرناتیف تاکە هیواو ئومێدی خەڵکی کوردستان لەم قۆناغەی ئێستادا و بەزگاربوون لەم نەهامەتیەو مەینەتباریە تەنیاو تەنیا خەبات وفشاری جەماوەری و مەدەنیانەی بەردەوامە لەسەرتاسەری کوردستاندا لەشوێنی کارو شوێنی ژیانیاندا لەپێناو بەدەست هێنانی ماف و داواکاری و خواستە ئینسانیەکانیاندا دەبۆ بەخەباتی بەردەوامی جەماوەری سەرتاسەری ئەم دەسەڵاتە ئیجبارکرێ کەتەسلیم بەئیرادەوبەخواستەکانی خەڵکی کوردستان بێت وهەموو سەروەت و سامانی ئەم هەرەمەیە بگەڕێتەوە بۆخەڵکی و خەڵکی کوردستان لێ ی بەهرەمەند بێت دەبێت هەموو خزمەتگوزاریەسەرەتاییەککان بدرێتەوە بەخەڵکی دەبێت خەڵکی کوردستان خۆشگوزەران بژی و وەك ئینسانی سەردەم بەهرەمەند بێت لە هەموو مافەئینسانیەکانی دەبێت مووچەو هەمووشایستەدارایەکان بدرێتەوە بەماماستایان و فەرمانبەران دەبێت ئازو شکۆبگەڕێنرێتەوە بۆتاك وئینسانی کورد .

پەیامی جەنگ و ڕکەوتنەکانی حەەب و موسڵ! … نوری بەشیر:

کارەساتی حەەب و لایەنە بەشداربووەکانی:

ئەوەی ئێستا لەسوریا ڕووەدات لەژێرناوی ئازادکردنی حەەب، یان تەسلیمبونی حەەب، دەورەیەکی تازەیە لەجەنگی بەوەکالەتی چەند ساڵەی سوریا، کەهەردوو قوتبی هێزە ئیمپریالیستیەکان جیهانی و هاوپەیمانەکانیان لەژێر ناوی دژی تیرۆردا بەرۆیان خستووە، دنیا شاهیدی کوشتارو کاولکاریەکانی ئەمریکاو هاوپەیمانی بوون، ئێستاش تراژیدیایەکی گەورەتریان لەحەەب بەریخستووە لەلایەن روسیاو هاوپەیمانەکانیەوە. دەورەیەکی نوێ لەجەنگی سوریادا کە روسیاو هاوپەیمانەکانی وەکو دنیای چەن قوتبی تیایدا پێشەوی دەکەن و ئەمریکاو هاوپەیمانانی پاشەکشەیان تێدا کردوە، دەورەیەک کەتەوازنی هێزو جێگاو ڕێگای قوتبە جیهانیەکان ئالوگۆڕی بەردا هاتووە، کەبەدڵنیاییەوە لایەنەکان و دەوڵەتەکانی نێوان ئەو بلۆک بەندیە جیهانیە بەهەمانشێوە ئاوگۆڕیان بەسەردا دێت، کە چەن لەچەندین ساڵی ڕابردودا قوربانیەکانی خەڵکی بێتاوانی مەدەنی بووە، لەئاینەدەی سوریاو ناوچەکەدا بەگشتی لەدرێژەی هەلومەرجی ئێستادا کە لەحەەب و موسڵ دەچێتە پێشەوە بەهەمان شێوە لەبەرژەوەندی خەڵکی کرێکارو بەشمەینەت و مەدەنیەتی کۆمەڵگادا نیە. لەهەفتەی ڕابردووەوە هاتوهاواری ئازادکردنی شاری حەەب یان تەسلیمبوونی لەسوریا بانگەوازی بۆ دەکرێت، حەەب لەساڵی 2012 وە مەیدانی جەنگی نێوان دوو لایەن و بەرەی کۆنەپەرستی تیرۆریست بووە، نێوەی لەژێر دەسەڵاتی ئۆپۆزسیۆنی ئیسلامی و قەومیدا بووە، نیوەکەی تری لەژێر دەسەڵاتی بەشار ئەسەدو هاوپەیمانەکانیدا بووە، هاوکاتی ئەو بانگەوازە، هەواڵی جەرگبڕو تراژیدی ئینسانی لەم شارەدا لەمیدیاکانەوە نیشانی کۆمەڵگای ئینسانی دەدرێت لە کوژراو و بریندار لە ژن و منااڵ و پیرو هەواڵی ئیعدامی بەکۆمەڵ دەبیسترێت، جارێکی تر هەواڵی ناو قوربانیەکانی ئەم کارەساتە بەدژی ژنانە کەلەلایەن هێزە ئیسلامیەکانەوە کەداوا لە ژنانا ئیسلامیەکان دەکەن فتوای کوشتنی ژنانی ڕۆژهەاتی حەەب بدەن نەک

بکەونە دەست هێزەکانی سوپای بەشار ئەسەدو پاسداران و حزبوڵاوەو دەستدرێژی جنسیان بکرێتەسەر، هەروەک لەماوەی پێنج ساڵی رابردوودا قوربانی یەکەمی دەستی هەموو دەستەوتاقمێ ئیسلامیەکان بەداعش و باقی ئیسلامیە میانەوەکانی دژستی ئەمریکا ژنان بوون. کارەساتێکی ئینسانی کە قوربانیەکانی جەستەی خونناوی لەگەڵ کاولکاری شارەکەداو بوونی لاشەیەکی زۆری ژێر دیوارو سەربانی روخاوی خانوەکان لەلایەن فڕۆکەکانی روسیاو بۆمبارانی هێزەکانی ئەسەدو هاوپەیمانیەوەن، ئەمانە هەمووی لەژێرناوی ئازادکردنی حەڵەب و دژایەتیکردنی تیرۆر بەدنیای دەفرۆشن. هەروەها هاواری ژن و منداڵ بەسەر لاشەی ئازیزانیان بەمردووی و بریندارییەوە، وە پەیامی ئەوەیان بۆ جیهان هەیە لەکورتماوەدا لەبەینی ژیان و مردندا چارەنوسیان نادیارە. وە بەپێی راپۆرتی مافی مرۆڤی سوری و بەتایبەت نوسینگەی مافی مرۆڤی نەتەوە یەکگرتوەکا و وەزیری پێشوی بەریتانیا، پاش ئەوەی هێزەکانی سوپای بەشار ئەسەد و هاوپەیمانانی دەچنە بەشێکی رۆژهەڵاتی حەڵەبەوە، بەسەدان کەس لەخەڵکی مەدەنی لەناو شارەکەدا لەلایەن ئەو هێزە ئازادکەرانەوە بەئاشکرا ئیعدام دەکرێن لەوانە ژمارەیەکی زۆریان ژن و منداڵ و کارمەندی نەخۆشخانەکانی تیدایەو وە هەوالێ سوتانی ژمارەیەکی زۆر لەمەدەنی هەیە بەزیندووی.

کارەسات و سیناریۆی ئێستای ئەم شارە کارەساتەکانی پێنج ساڵی رابردووی ئەم وڵاتە نیشاندەدات لەژێر سایەی هێزە جیهانی و ناوچەییەکان کەجەنگێکی دژی ئینسانیان بەڕێخستووە و قوربانیەکانی رابردوو و ئەم رۆژانەی خەڵکانی مەدەنیە. بەڵام چەواشەکاریەکانی پشتی دەستەواژەی ئازادکردنی حەڵەب و تەسلیمبوون، زۆرلایەنی شاراوەی تر لەوانە کەئایا، ئازادکردنی حەڵەب لەنەزەری کێوەو لەبەرژەوەندی کێدا، ئازاکردنی لەکێ، وە لەلایەن کام هێزەوە ئازاد دەکرێ، وە کام لە هێزەکان جێگرەوە دەبێت لەو شارەدا،وە کام لایەن تەسلیمبووە و بەکی تەسلیمبووە، لەکاتێکدا لەم جەنگەی حەڵبدا هەروەک جەنگی بەناو ئازادکردنی مۆ، روداوگەلێکی تازە و هێزگەلێکی جێراوجێر لەم پرسەیەدا هاتوونەتە ناو هاوکێشەکەوە و رێکەوتنی جێراوجێری تێدا ئەنجامدراوە، کەهەموو ئەوانە زێر دژی ئینسانی و هاوکات سەرلێتێکدەرە.

هێزەکانی ئازادکردنی حەڵەب، لەسوپای بەشار ئەسەدو هاوپەیمانەکانی، بەپێچەوانەی دەورەی پێشوو لەم وڵاتەدا زێر ئاشکران و بەوەحشیگەریەکی بوینە و ئاشکرا دەکوژن وکاول دەکەن،

بەڵام سیاسەتێک کەلەپشتیەوەیەتی و ڕۆشنە ئەوەیە نەخەڵکی تیا رزگار دەکرێت و نەئایندەیەکی باشتریش چاوەڕێی ئەو خەڵکە دەکات. هاوکێشەو جەنگی دەورەی رابردوو بەسەرپەرشتی ئەمریکا بوو لەکوشتن وکاولکاری، لەیاسای دژی ژن و تیرۆر، بەهەمان شێوە ئێستای حەڵەب بەسەرپەرشتی روسیایەو درێژەی هەمان سیاسەتە لەلایەن قوتبی مخالفەوە، کەلەدەورانی چەند ساڵی ڕابردوودا بەهەمانشێوە بەکارهێنانی چەک فسفۆری و ناپاڵمو کاولکاریان ئەنجامداوە. ئەوەی ڕۆشنە لەم هەرشەی حەبدا کەئەو هەزانە چی ناو لێدەنێن، نیشانەی ئاوگۆڕە لەتەوازنی هێزی قوتنە جیهانیەکاندا ڕویداوە، تەوازنی هێز لەنێوان دنیای دوو قوتبی چێتەە قۆناغێکی تازەی جەنگی هەردوو قوتبەکەو جێگۆڕکێی هاوپەیمانانیان، هەربۆیە مەیدانی شەڕەکەو جۆری شەڕەکەو ڕێکەوتنی لایەنەکان شێوەی تری بەخۆیەوە گرتووە، کەمجارە تورکیا وەک هێزێکی چالاک دەوری دووڵایەنەی هەیە لەژێر ناوی دەرکردنی خەڵکی مەدەنی ئابڵوقە دراوی حەڵەبدا خەریکی فریاکەوتنی ئۆپۆزسیۆنە ئیسلامیەکانی هاوپەیمانیەتی لەو شارەدا، لەلایەکی ترەوە دەوری وەساتەت دەبینێت لەنێوان ئۆپۆزسیۆن و سوپای بەشار ئەسەدا، کەلەوێدا پشێوەیەکانی سوپای ئەسەد و هێزنواندنی بەرچاوە.

سیاسەتی ئێستای پشتی ئەم کوشتارو کاولکاریەی حەڵەب، بەدوای ڕێکەوتنێک دێت کەلە جنێف لەنێوان ئەمریکا و غەرب لەگەڵ روسیا بۆ وەستانی شەڕ لەم شارەدا کراوە، لەدرێژەی ئەم پرسەی ڕێکەوتنەوەدا و هێرشی ئەسەدو هاوپەیمانانی بۆ بەشی ژێردەستی ئۆپۆزسیۆن و پشێوەی و گەرمارەدانی ئەو ناوچانە، یەکسەر بەدوایدا ڕێکەوتنی روسیاو تورکیا بۆ ڕزگارکردنی چەکدارانی ئۆپۆزسیۆنی ئیسلامی و چۆڵکردنی شارەکەیە لەخەڵکی مەدەنی دەستی پێکرد، هەروەها تورکیا وەک وەفدی مفاوزە لەنێوان ئۆپۆزسیۆن و روسیاو سوپای ئەسەددا بۆ چۆڵکردنی ناوچە شیعە نشین و سوننە نشین هاتە پێشەوە. هێزە سەرەکیەکانی کەئیدعای ئازادکردنی حەڵەب دەکەن پێکهاتووە لە؛ سوپای بەشار ئەسەد، 'حەشدی شیعەی پێکهاتوو لەشیعەکانی عێراق، پاکستان و ئەفغانستان'، حزبوڵای لوبنان، سوپای پاسدارانی ئێرانی و هەموویان بەسەرپەرشتی روسیا. ئەمانەن ئێستا ئازادکەری حەڵەب و دەبنە جێگرەوەی هێزە قەومی و ئیسلامیە هاوپەیمانەکانی ئەمەریکاو سعودیەو قەتەرو تورکیا کە ئیدعای ئەوە دەکرێ تەسلیمبوون؛ لە بەرەی نوسرە کەبووە بە فەتحی شام، سوپای ئۆپۆزسیۆنی ئازاد و دەیان جۆری تری دەستەجاتی ئیسلامی کە ئەمریکا لەژێر ناوی ئیسلامی میانەڕەودا کۆمەکیان دەکات و کۆنەپەرستترین سیاسەتی سەردەمیان لەچەند ساڵی ڕابردوودا پیادەکردووە .

سیناریۆی ئێستای ئازادکردنی حەلەب کەلایەن هاوپەیمانانی روسیاوە رادەگەیەنرێت بەو کۆمەکوژی و کاولکاری و پاکتاوکردنەی ئینسانەکان لەناوچەکانیان بەناوی مەزهەبی شیعەو سونیەوە، بەهەمان شێوە دوو مانگ لەمەوبەر هەمان پەیامی خۆئامادەکردنی هێزەکانی ئەمریکاو هاوپەیمانی لەعێراق بۆ پرسەی ئازادکردنی موسڵ و لەژێرناوی دژی تیرۆردا راگەیەنراو دنیا شاهیدی تراژیدیاکانی موسڵ هەن لەلایەن هەردوو بەرەی جەنگەکە، داعش لەلایەک و ئەمریکاو هاپەیمانەکانی لەلایرکی تردەوە، ئەگەرچی جەنگی موسڵ بەناو دژی داعش بەسەرپەشتی ئەمریکایە بەڵام هەرلەسەرەتاوە حەشدی شەعبی هێزی خۆی تێدا پێشەوی کردو هێزی تێداگرت و لەکاتی ئەم پرسەی ئازادکردنی موسڵەدا بەوڵنەی هێزکی فەرمی پەرلەمانی عێراق ناساندی کە بۆ ئایندەی موسڵ و عێراق و کوردستان دەورکی مەترسیداریان دەبێت، ئەمەش وەک حەلەب نفوزو دەوری جمهوری ئیسلامی ئێرانی تیادا بەرجەستە دەبێتەوە لەهەوڵدان بۆ بردنی عێراق بۆ دەسەڵاتکی شیعە مەزهەب. وەزعی حەلەبیش کە لەچوار ساڵی رابردوی وێرانکردن لەنۆوان رەحمەتی ئەو دوو لایەنەدا لەهێزی ئەسەدو ئۆپۆزسیۆنی ئیسڵامی، خەریکە پێدەنێتە قوناغکی نوێ لە رێگاچارەی بڵکبەندیە جیهانی و سەرمایەداران و بەرژەوەندیەکانیان لە پاکتاوکردنی ناوچە مەدەنیەکان بەپێی مەزهەب، ناوچەکان چێدەکەن، ئەم سیاسەتە تازەیە لەگەڵینی تەوازن بەلای سوپای ئەسەددا کەپشتەوی روسیایە لەم دەورەیەدا، ئایندەیەکی باشتر بۆ خەک جگە لەسەرگەردانی وئاوارەیی بەناوی ئاوارەی سونەو ئاوارەی شیعە شتکی تر چاوەڕوان ناکرێت.

تراژیدی ئێستای حەلەب کەمەگای مرۆقایەتی لەجیهاندا هەژاندوە و بەناچار دەوڵەتانی گەورەی سەرمایەداری کەخۆیان سەرچاوەی ئەو کارەساتەن و دەستیان هەیە لەو جەنگ و ئیعدام و کوشتارو کاولکاریانەدا، سەرانیان لەچەشنی ئەمایا، فەرەنسا، تورکیاو بەریتانیاو ئەمریکا تا دەگاتە یوئێن... ناتوانن ئینکاری ئەو وەحشیگەریە بکەن کەلهحەلەب روودەات، و دەیانەوێ تەنیا بەرەی روسیاو هاوپەیمانانی تاوانبار بکەن، وەکەوتونەتە ژێر فشارەوەو نیگەرانی خۆیان شەرمنکانە لەو تراژیدیە ئینسانیەی نیشاندەدەن وەک ئەوەی چەند ساڵی رابردووی کاولکاری سوریا ئەوان بەرپرس نەبن، نیگەرانن نین لەگەانەوەی دەسەاتی ئەسەد بۆ ئەو ناوچانە و پاکتاوکردنی خەکی مەدەنی لەسەر ئەساسی مەزهەب کەهەزاران ساڵە پکەوە دەژین بەبۆ کۆشە، کە بەرگکی کە دەکەن بەبەری خەکدا کەخۆیان خوازیاری نین، لەبەر ئەوەی پشتر لەجنۆف رکەوتون لەسەری، بەڵام بەپێی تەوازن روسیاو هاوپەیمانانی زیاتر لەو

ڕکەوتنە پێشەویان نواندووەو لەئایندە ئەمجارە دەورەی ئەوەیە بەپێی تەوازنی هێز کەلەبەلای روسیاو بەشار ئەسەدایە گفتوگۆ لەسەر ئایندەی سوریا بکەن.

هەر لەناوەڕاستی ئەو هەفتە خوێناویەدا دەرکەوت کە سیاسەتی ئەم دەورەیەیان سیاسەتی مەزهەبیانەی دابەشکردنی خەڵکی مەدەنی سوریای لەپشتەوە وەستاوە، کەحەڵەب لەسونە نشین چۆڵ بکرێت، لەبەرامبەردا چۆڵکردنی ناوچەکانی هەردوو گوندی فوعە و کفریای سەر بەپارێزگای ئیدلب کەشیعە نشین و لەلایەن ئۆپۆسیۆنی ئیسلامیەوە گەمارۆدراون و دەستبەسەرن. ئێستا کاری نەتەوە یەکگرتووەکان کە پاسی تایبەتیان بەسەرپەرشتی یوئێن و خاچی سوری نێو دەوڵەتی بێ داناوب، خەریکی گواستنەوەی هەردوو خەڵکی ناوچەکانن، لەژێر ناوی رزگارکردنی خەڵکی مەدەنی ئەم ناوچانەو ساتو سەودای هێزەکانی بەشارو ئۆپۆزسیۆن لەسەر گۆڕینەوەو ئاسانکاری بێ دەربازکردنی گروپە ئیسلامیەکانە و ڕێگاکردنەوە بێ درچونیان، بەسەرپەرشتی تورکیا دەبرێت بەڕێوە، ئەم سیناریۆیە لەموسڵیش بێ دەربازکردنی داعش و هێشتنەوەی ڕێگایەک بۆیان ژمارەیەکی زۆری داعش دەربازکران چ لەو ڕێگایەوەو چ لەڕێگای هێزەکانی تورکیاوە لەموسڵ. ئەوەی لەچەند ساڵی ڕابردودا لەسوریا ڕوویداوە، ئەوا لەم هەفتەیەی ڕابردوودا نموونەیەکی بەرجەستەو ئاشکرای هەموو ئەو هێزانەی کەفرمێسکی درێزنانە بێ خەڵکی سوریا دەڕژن، ڕاستی سیاسەتو ماهیەتیان بەشێوەی وەحشیانە نیشانی کۆمەڵگای مرۆڤایەتی دا، کە لەیەکەمین ساتەکانی چوونە ناوەوەی هێزەکانی ئەسەد بێ پاکردنەوەی بەشکی ڕژهەڵاتی حەڵەب لەئۆپۆزسیۆن، سەدان کەسی مەدەنیان لەژن و منداڵ و گروپی پزیشکی ئیعدام وگولەباران کردوە، کەقارەمانەکانی جێبەجێکردنی ئەم بڕیارو کردەوانەێ پاسدارانی جمهوری ئیسلامی ئێران و حزبوڵای لوبنان و سوپای ئەسەد بەسەرپەرشتی روسیا بووە.

حەڵەب لەنێوان ئازادکردن و ڕکەوتنی لایەنەکاندا:

جەنگێک کەلە حەڵەب و موسڵدا هەیە، جەنگێکە بەپێی سیاسەتی دنیای دوو قوتبی ئێستاو هاوپەیمانە جیهانی و ناوچەییەکانی سازدراوەو دەچێتە پێشەوە، بەپێچەوانەی دەورەی پێشوو کەئەمەریکا دەیویست خۆی بڕیاردەربێت، هیچ نزیاکەیەتیەکی بەرزگارکردنی خەڵکی مەدەنی ئەو شارەو و دڵهاتەکانی دەوری ئیدلیبەوە نیە، هەر ڕکەوتن و ساتوسەودایەکی دەوڵەتان و لایەنەکان، بێ بەرژەوەندی تایبەتی دەوڵەتە سەرمایەداری و دەسەڵاتەکەکانیانە، هەر بەوپێیەش ڕژی

شەممەی رابردوو لە 10ی دیسەمبەردا رژێمەکەوتنی ئاگربەست لەجنێف لەلایەن ئەمریکاو روسیاوە لەحەڵەب ئەنجامدراوە، هاوکات دوو رۆژ دوای ئەوە واتە رۆژی دوو شەممە هێرشی روسیاو هاوپەیمانانی بۆ سەر بەشی رۆژهەڵاتی حەڵەب دەستی پێکرد، وە تا سێ شەممە پێشەوی هێزەکانی ئەسەد و کوشتارەکانی، میدیای فەرمی جیهانی و دەوڵەتان لەتراژیدی ئینسانی حەڵەب هاواریان لێهەسا، هاوکات رژێمەکەوتنی روسیا و تورکیای تێدا هاتە دەرەوەو بەپێی ئەو رژێمەکەوتنە ئەو هێزانەی ئۆپۆزسیۆن بەچەکی سوکەوە لەگەڵ خەڵکی مەدەنی شارەکە چۆڵ بکەنو رێگایان بۆ بکرێتەوە بۆ دەرچون بۆ ناوچەکانی تری دەرەوەی حەڵەب کەئۆپۆزسیۆن تیایدا دەسەڵاتدارن، ئەوەش تا کاتژمێر 5ی بەیانی چوار شەممە 12ی دیسەمبەریان دانا، هەر لەو کاتەدا لەژێر ناوی چۆڵنەکردنی باڵە تووندڕەوە ئیسلامیەکان و بەرگری کردنیان، هاوپەیمانانی روسیا حەمەلەیەکی فراوانیان بۆ ناوچەکانیان کردوەو مەدەنیەکی زۆر کوژراو بریندار بووە. هەر بەدوایدا رۆژی پێنج شەممە هاوکاتی رژێمەکەوتن لەسەر حەڵەب، رژێمەکەوتن لەسەر گوندەکانی فوعە و کفریای ژێر دەسەڵاتی ئۆپۆزسیۆن هاتە ئاراوە. هەموو ئەم ماوەیە هاوپەیمانانی روسیاو بەیارمەتی فڕۆکەکانی، هێزەکانی ئۆپۆزسیۆنیان لەناوچەیەکی بچوکی حەڵەبدا گەمارۆ داوەو ئەمڕۆ بەردوام لەدوو شەممەوە هەواڵی پاکردنەوەی تەواوی حەڵەب و شایی و خۆشی سوپای ئەسەد و هاوپەیمانانی دەبیستریت، وە پاکردنەوەی حەڵەب لەئۆپۆزسیۆن، بەمانای باڵا دەستی سوپای ئەسەدو هاوپەیمانانی لەمیدیای جیهاندا تەکیدی لێدەکرێتەوە، وە هێزەکانی ئۆپۆزسیۆنیش تاکیدی رژێمەکەوتن و پاشەکشەیان دەکەنەوە. هەروەها بەپێی وتەبێژانی سوپای ئەسەدو هاوپەیمانانی راوەستانی پڕسەی دەرچوون لەحەڵەب، بەستراوە بەو سیاسەتەی ئۆپۆزسیۆنی ئیسلامی کەڕێگریان لەمەدەنیە شیعەکان کردوەو 6 لەو پاسانەی کە یوئێن داینابوە لەحەڵەبەوە مەدەنی سونە و ئۆپۆزسیۆنیان بۆ ناوچەکانی فوعە و کفریا بردوە تا مەدەنی ناوچە شیعەکان لەوێوە بگوێزنەوە، سوتاندوەو رێگریان لەگواستەوەی شیعەکان کردوە بۆ ناوچەکانی ژێردەسەڵاتی سوپای ئەسەد.

لەگەڵ ئەوەی ئەو رژێمەکەوتنە لەسەر حەڵەب کراوە، ئێستا روسیاو هاوپەیمانانی بەکەوتنەوەی تەوازنی هێز بەلایەندا لەگەڵ جەنگەکەدا لەوە زیاتریش ڕۆشتوون، ئەو کاری پڕسەی پاکتاوکردنی ناوچەکانی سونەو شیعە ناوەستێت لەم دەوریەدا، وە دنیا سەرکەوتنی سوپای ئەسەدو هاوپەیمانەکانی و شکستی ئەمریکاو هاوپەیماننانی دەبینێت. بەپێی هەواڵەکانی روسیا ژمارەیەک چەکداری ئۆپۆزسیۆن خۆیان

تەسلیمی هیزەکانی ئەسەد کردوە و هەزارانیش لەدوو شەممەوە ناوچەی رۆژهەڵاتیان بەرەو ناوچەی رۆژئاواو دەرەوەی حەڵەب جێهێشتووە دەیان هەزاریش هێشتا لەحەڵەبدا ئابووقە دراون لەژێر بۆمبارماندان بەبێ نان و ئاو، وە ئەوەیان راگەیاندوە کە ئازادکردنی حەڵەب لەلایەن سوپای ئەسەدەوە هێزە ئیسلامیە تووندڕەوو میانەڕەوەکانی لەیەک جیاکردۆتەوە، بەحساب یەکەمیان بەرگری دەکات و دووەمیان خۆیان تەسلیمی سوپای ئەسەد دەکەن، یان رێکەوتن هەیە لەگەڵیان، بەمەشیان دەردەکەوێت کەکۆشەو دووبەرەکیان خستبێتە ناو ریزەکانی ئۆپۆزسیۆنەوە، راستی ئەمەش لەکۆشەیان لەناوچەی ئیدلیب و سوتانی پاسەکانی یوئێنە. هەموو ئەو پشێوەیانەی ئەسەدو هاوپەیمانانی و شکست و پاشەکشەی ئۆپۆزسیۆنی ئیسلامی هاوپەیمانانی ئەمریکا هەر لەسعودیە، قەتەر تا تورکیای نیگەران کردوەو دەخالەتی تورکیا بەوە دەچێ بەنوێنەرایەتی ئەو وڵاتانە ئەژمار بکرێت بێ رزگارکردنی ئۆپۆزسیۆنە ئیسلامیەکانی حەڵەب. دەوری عەجولانەی تورکیا بێ رزگارکردنی لایەنگرانیان لەحەڵەب ودەوری ناوەنجیگەری نێوان روسیاو ئەدسەد لەگەڵ ئۆپۆزسیۆندا، نزیکەوتنەوەی زیاتری تورکیا لە روسیاو هەروەها ئەگەری ئەوەیە هەیە هاوپەیمانانی تری ئەمریکا نزیکایەتی و ڕوو بەروسیاو بەشار ئەسەد زیاتر بێت. وە هەواڵی ئەوەش هەیە لەچەند ساڵی رابردودا تورکیا هێزێکی زۆری ناردبێتە حەڵەب بۆیە ژمارەیەک لەوانەی ئۆپۆزسیۆن تورکی بن کە گەمارۆ دراون، کەهەمان ئەم سیناریۆیەی بوونی هێزی تورکیا لەموسڵدا هەبوو لەسەرەتای جەنگدا کەدەنگی دەرکردنی سەدان داعش و هێزەکانی تورکی لەموسڵ لەرێگای هێزەکانی تورکیاوە بۆاوبۆوە، کەئەم دەورەیە تورکیا هەم لەموسڵ و هەم لەحەڵەب مەوجود بووەو دەوری هەیەو بەرچاوەڕۆ.

بەرەکانی جەنگی حەڵەب و موسڵ، چی سیاسەتێک نوێنەرایەتی دەکەن؟:

ئەوەی ئێمە جەنگەکانی سوریا، عێراق، یەمەن و لیبیا، بەجەنگی وەکالەت ناودەبەین واتە ئەوە جەنگی خوازراوی نێوان خەڵکی ناوچەکانی ئەو وڵاتانە نیە دژی یەکترو کەجارەها حزبی قەومی وئیسلامی و جاراوجار دروستبووەو دابەشکراون بە تووندەڕەو میانەڕەوە، بەسونی و شیعەوە، بەکو جەنگی نێوان قوتبە جیهانەیەکانی سەرمایەداریە کە ئەمریکاو هاوپەیمانە جیهانی و ناوچەییەکان لەلایەک و روسیاو هاوپەیمانەکانی لەلایەکی ترەوە، وە دەوڵەتانی ناوچەکەش دەوری بەرچاویان و هەریەکەیان بەبارنامەو بەرژەوەندی خۆیانەوە بەشداری دەکەن. هەمووی لەسەر بەرژەوەندی و ئایندەی دەسەڵاتیان لەناوچەکدا دەچێتە پشەوە، بەتایبەت بەدوای

شکستەکانی ئەمریکا لەئەفغانستان، عێراق، و ئۆکرانیا و بۆ بەدیلی فڕۆکەی سابت و وەڵامدەرەوە بۆ فەرمانەوایی لە وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، وە ڕاستیەکانی ئەمەش لەدوای ڕاپۆینەکانی میسرو تونسەوە دەرکەوت و سەلماو ڕوسیای وەک ڕەقیب وبلۆکی بەرامبەر لەڕۆگای سوریاوە هێنایە مەیدانەوەو لەپشێوەیدایە، نموونەکەی ئێستا لەسوریا خۆی دەردەخات.
ئەگەر هێزەکانی ئەم جەنگانە لەحەڵەب و موسڵ و سیاسەتێک کەهەیانە، لەنەزەری بەرژەوەندیەکانی خەڵکی مەدەنیەوەڵ سەیر بکەین، هەموو هێزەکان بە ڕوسیاو سوپای ئەسەدە لەحەڵەب، بەئەمریکاو سوپای حەیدەری لەموسڵ و باقی هێزە ئیسلامی و قەومیەکانی ئۆپۆزیسۆن تا دەگاتە داعش، واتە ئازادکەران و تەسلیمبووانەوە کەئێدعای دەکرێ، هیچیان نەلەبەرەی خەڵکدا بوون و هەن، نەدەتوانن وەڵامدەرەوەی نیازی خەڵک و ژیانێکی باشتری ئینسانی بێت، نەبەرنامەیەکیان هەیە کەبەرژەوەندی خەڵکی تێدا بێت، جیا لەئایندەیەکی تاریکترو خراپتر بۆ خەڵکی ئەو ناوچانەو سەرتاسەری ئەو وڵاتانەش بەوجود ناهێنن

ئێمە لەپرسەی بەناو ئازادکردنی موسڵدا لەلایەن ئەمریکاوە کە سوپای عێراقی تێدا خستە پشەوە، لەگەڵ هاوپەیمانانێکی تری ئەمریکادا لەئاستی جیهان و ناوچەکەدا، کەراستەوخۆ لەموسڵدا لەهێزەکانی سوپاو پۆلیسی عێراقی، لە"حەشدی شەعبی و سوپای پاسدارانی ئێرانی لەڕۆگای حەشدی شەعبیەوە"، هێزی میلیشیای حزبە ناسیونالیستە کوردەکان و وجودی تورکیایە، وتمان کەلەناوبردنی داعش نەک بۆ خەڵکی موسڵ بەکو بۆ سەرجەم خەڵکی کوردستان عێراق و ناوچەکەو بەرەی ئازدیخوازو مەدەنی لەدنیا دەستکەوتە، بەڵام ئەم پرسەی ئازادکردنەی موسڵ لەلایەن ئەمریکاو ئەو هاوپەیمانانیەوە نەبەدژی داعشەو نەداعشیش لەناو دەبات، نەخەڵکی موسڵ رزگار دەکات و نەئایندەیەکی باشتریش بۆیان دابین دەکات، داعشێک لەموسڵ پاکدەکاتەوە بەڵام چەندین هێزی داعش ئاسا جێی دەگرێتەوە. ژێرخانی ئابوری و مەدەنیەتی کەمەڕگا بەتەواوی وێران دەکەن، نموونەی زیندووی لەناو بردنی دەسەڵاتی دیکتاتۆری بۆرژوا ناسیونالسیت قەومی عەرەبی بەعس لەعێراقدا، لەلایەن ئەمریکاو هاوپەیمانانیەوەو جێگرتنەوەی بەدەیان بۆرژوا قەومی و ئیسلامی کۆنەپەرست و دیکتاتۆری تر، کە ئێستا ڕاستیەکان لە ژیانی خەڵکی مەدەنی عێراق و کوردستاندا دەبینرێت، ئەمە ڕاستیەکەو کەس ناتوانێت نەیبینێت و ئینکاری لێبکات و چاوی خۆی لەئاستیدا دابخات. هەر ئێستا کە هێشتا داعش دەرنەکراون لەموسڵ، بەرنامەی هەریەکە لەو هێزانە و بەرژەوەندی جیاوازی ئەو هێزەن ئاشکرا بووەو لەوەش خراپتر دوای

پاکردنەوەی موسڵ لەداعش ترسی جەنگێکی قەومی و مەزهەبی هەیە لەبەڵێی خەن.
ڕۆشنە بەسیاسەت و بەرنامەیەکەوە کەئەمریکاو هەریەکە لەهاوپەیمانانی هەیانە لەجەنگی موسڵدا، جیا لەقوربانیەکی زۆری خەڵکی موسڵ لەو جەنگەدا و داماڵینی ژێرخانی ئابووری و مەدەنی ئەو شارە، ئەوا لەئایندەی پاکردنەوەی موسڵ لەداعش، فەزایەکی ماڵوێرانی و کوشتارو جەنگی مەزهەبی و قەومی نەک تەنها بۆ دانیشتوانی موسڵ، بەڵکو کاریگەری لەسەر هەموو خەڵکی کوردستان و عێراق و ناوچەکەش دەبێت، کە هاوپەیمانانی ئەمریکا لەجەنگی موسڵدا کەئەمڕۆ دەسەڵاتدارن لەعێراق و کوردستاندا، لەموسڵی دوای داعشدا درێژەدەری دەسەڵات و سیاسەتی بەرژەوەندی خوازی خۆیان دەبن کەئێستا خەڵکی مەدەنی بەدەستیانەوە گیری خواردووە. راستیەکانی لایەنەکانی هاوبەشی جەنگی موسڵ کەهەریەکە بە بەرنامەو سیاسەتی بەژەوەندی خوازی قەومی و مەزهەبی خۆیانەوە هاوپەیمانی ئەمریکان لەپرسەی ئازادکردنی موسڵدا دەبێ چ ئایندەیەک جیا لەوەی ئەوەی ئێستا لەحەڵەب لەژێر سایەی هێزەکانی روسیاو هاوپەیمانەکانیدا دەبینرێت بۆ خەڵک دابین بکرێ!.

ئەم پێشبینیانە هەر لەسەرەتای جەنگی حەڵەبدا دەرکەوتووە، حەڵەبێک کەیەکێکە لەشارە گەورەکانی موسڵ، کەتەمەنی شارستانی خۆی لەچوار هەزار ساڵ دەدات، وە شارێکی مێژوویی و شارستانی و شوێنی پێشەسازی و ئابوری گەورە بووە، لەساڵی 2012 بووەتە شارێکی وێرانەو ئاورەیی و کوشتارگا بۆ خەڵکەکەی، بووەتە جێگای هەموو جۆرە دەستەجاتی قەومی و ئیسلامی کۆنەپەرست، کوشتار و برسیکردن و کاولکاری و یاسای کۆنەپەرستانە روخساری ئەم شارەی داگرتووە، هەموو یاسایەکی دژی ئینسانی تیادا پیادەکراوە، هەموو ئاسەوارێک لەژێرخانی ئابووری و مەدەنی وەک خۆی نەماوە. بەشی زۆرئاوای لەژێر دەستی ئۆپۆزسیۆنی قەومی و مەزهەبی میلیشیادا بووە. بەردەوام جیا لەوەی خەڵکی مەدەنی ئەم دوو ناوچەیە قوربانی تێپباران و کوشتاری بەرامبەر بوون، بەهەمان شێوە قوربانی سیاسەتی هەریەک لەو دوولایەنەش بوون کەدەسەڵاتیان هەبوو لەو ناوچانەداو سیاسەتی دژی ئینسانی خۆیان لەسەر خەڵکەکەدا تاقیکردۆتەوە، بەپێی هەواڵەکانی چاودێری مافی مرۆڤی سوری و بەشی مافی مرۆڤی یوئێن، لە 15ی نۆڤەمبەرەوە واتە لەنزیکەی یەک مانگی رابردووداو، 415 مەدەنی و 364 چەکداری ئۆپۆزسیۆن لەناوچەی زۆرهەڵاتی حەڵەب کە تێدا ئۆپۆزسیۆن دەسەڵاتدارە کوژراوە، وە 130 مەدەنی لەناوچەی زۆرئاوای حەڵەب

بەڕمبارانی ئۆپۆزسیۆن کوژراون. وە لەم چەند ڕۆژەی تونبووونەوەی جەنگەدا بەدەیان هەزار کەس ئاوارە بوون و کۆمەکوژی کراوە، دەیان هەزاری کەس لەبەردەم هەڕەشەدایە. حەڵەب و زۆرێک لەشارەکانی تر و ڕەقەی ژێر دەسەڵاتی داعش لەژێر ڕەحمەتی ئەو هێزە ئیسلامی و قەومیانەی بەناو دژی دەسەڵاتی ئەسەددا بووە، دنیا هەواڵی ژیان و گوزەرانیان لەبرستێتی و کوشتن و ئاوارەیی و داسەپاندنی کۆنەپەرستترین یاسای دواکەوتوانەو ئیسلامی و دژی ژن و کوشتارو ئاوارەیی دا ئاگاداڕە، ئەوەتا لەیەکەم ڕۆژی دەسەڵاتی هێزەکانی بەشار ئەسەدو باقی هاوپەیمانانی ڕوسیا، بەهەمان شێوە بەسەدان کەس لەخەڵکی مەدەنی سوتێنراون و ئیعدام کراوون، ئەمە پەیامی ئازادکردنی حەڵەب کە تەپڵی بۆ دەکوتن، ئەمە سەرەتای پەیامی ڕوسیاو ئەسەدو هاوپەیمانەکانیانە بۆ ڕۆگاچارەی ئاشتی و وەستانی جەنگ و ئایندەی سوریا کەئەمریکاو هاوپەیمانانی نەیاتوانی بیکەن. خەڵک لەنێوان دوو هێزی تیرۆریستی و میلیشیاو دژی ئینسانیدا لەچ جەهەنەمێکدا دەژین، ئەبۆ هاتووهاواری ڕزگارکردنی حەڵەب لەدەست ئەو ئۆپۆزسیۆنەی کەبەنوێنەرایەتی ئەمریکاو هاوپەیمانانی و جۆگرتنەوەی بەسوپای ئەسەد و ڕوسیاو هاوپەیمانانی چ لەژیانیان بگۆڕێت و چ چاوەڕوانیەک بەرەو ئایندەیەکی باشتر بکرێت، لەوەی ئەم هەفتەیە ئەنجامیان داوە.

ئەگەر تادوێنێ لەحەڵەب، ئەم ئۆپۆزسیۆنانەی هاوپەیمانی ئەمریکا بەهاوکاریەکانی سعودیە، قەتەرو تورکیا هەر لە ؛ سوپای ئازادی سوریا کەتێکەڵەیەکە لەهێزی قەومی و ئیسلامی بەتوندەوو میانەڕەوە، بەرەی نوسرە کەئێستا بۆتە فەتحی شام، کە لەلایەن ئەمریکاوە کۆمەک دەکران، ئەوا هەموویان بەپێی ڕێکەوتنەکانی لایەنەکان ئێستا کاریان لە حەڵەب تەواو بووە و دەبۆ لەناوچەکانی تریش چاوەڕوانی هەمان چارەنوسی حەڵەب بکەن. ئەمانە نیشانەی ئاشوگۆی هێز لەبەرژەوەندی ڕوسیاو پاشەکشەی ئەمریکاو هاوپەیمانانی نیشاندەدات، کەلە پێشەوی و چونەسەرەوەی تەوازنی هێز لەبەرژەوەندی سوپای ئەسەد نیشاندەدات، بەگشتی زەبەی کوشتارو ئیعدامەکانی حەڵەب بەپێی ڕاپۆرتی ڕێکخراوەکانی مافی مرۆڤ و یوئێن، بەجیا لەسوپاسی ئەسەد لەلایەن میلیشیاکانی حزبوڵای لوبنانی و سوپای پاسدارانی ئێرانەوە لەحەڵەب ئەنجامدراوە، وە نمایشی هیزەکانی جمهوری ئیسلامی و حزوری قاسم سولەیمانی فەرماندەی گشتی سوپای پاسداران لەحەڵەب دەردەکەوێت، لەنفوزی جمهوری ئیسلامی ئێران لە سوریادا بەهەمان شێوەی لەعێراقدا، کەئەمە وادەکات نفوزیان لەیەمەنیش بچێتە سەرەوە.
ئایندەی خەڵکی حەڵەب و موسڵ لەدەورەی چەند ساڵی ڕابردوودا چۆن

بووە، ئەگەر ئازادکەرانی ئەو هێزانەبن کەئیشارەمان پێدا، ئەوا ئایندەی باشتر لەوەی کەتا ئێستا بووە باشتر نابێت، وە تەوازنی ناوچەکەش لەکێشەی نێوان سعودیەو ئێران، لەسونەو شیعەدا بەجەستەی دەکەنەوە بەرەو هەولومەرجێکی ترو دەورەیەکی تر دەڕوات.

جەنگی حەڵەب و موسڵ و دەورەیەکی نوێی کێشەی بڵاکە جیهانیەکان:

ئەگەر ئەمریکا وەک تاک بڵاک لەگەڵ هاوپەیمانەکانی لەموسڵ بۆیاردەر بوون، ئەوا لە سوریا لەجەنگی حەڵەبدا وانەماوە، روسیاو هاوپەیمانانی هێزن و لەپێشەوێدان و تەوازن لەبەرژەوەندیانەو هەتا تەمایلی وڵاتانی ناوچەکە رووبە روسیا گۆڕاوە، مەوقعیەتی ئێران لەسوریاو عێراق زۆر چێتە سەرەوە، دەورو یاریکردنی دوولایەنەی تورکیا لەسوریا و عێراق لەگەڵ ئەمریکاو ئێستا لەگەڵ روسیا، هاوکێشەکان و کێشەکان بە دەورەی داهاتوو لەناوچەکەدا دەگۆڕێت و تاسیراتی جیهانیشی دەبێت. ئێستا لەسوریا ئەمریکاو غەرب و هاپەیمانانی دەوری ئۆپۆزسیۆنێکی شکستخواردوو دەبینن، چ غەرب و چ سعودیەو قەتەر ناتوانن ئەم شکستە ئینکاری بکەن، ئەم کاریگەریانە بە دەورەی داهاتوو لەوڵاتەکانی تردا تاسیری دەبێت، بەوپێیە دوای جەنگی حەڵەب تاسیراتەکانی لەیەمەن و عێراق بەپێی نفوزو جێگای ئێران کاریگەری دەبێت. بەپێی ئەو رووهێنانەی تورکیا بەرەو روسیاو ئەسەد و ناوەنجیگەریە کە تورکیا لەگەڵ روسیا بە رزگارکردنی چەکدرانی ئیسلامی ئۆپۆزسیۆن لەحەڵەب دەیکات، ناوەنجیگەری تورکیای نێوان روسیاو ئۆپۆزسیۆنی سوریا، و قەراری دانیشتنی سێ قۆڵی روسیا، تورکیا وئێران، پێش هەموو شت لەسەر روسیا لەبەرژەوەندی بڵاکی روسیا کاریگەری دەبێت. نیگەرانیەکانی سعودیە و قەتەرو تورکیا لەو وەزعەی سوریا کە لەبەرژەوەندی خۆیان هاوپەیمانە ئیسلامیەکان نیە، بەناچار دەبێ سازانێک لەگەڵەدەسەڵاتی ئەسەد یان روسیادا ئەنجامبدەن، سەرەتاکانی ناچاری سعودیە بە ناوەنجیگەری لەگەڵ سوریا بەڕووەیەو تورکیا ئەوە دەستی پێکردوە.هەلومەرجی ئێستای سوریا ئەوە دەردەخەن کەئایندەی ناوچەکە بەپێی بەرژەوەندی روسیا دەبێ حسابی رۆکەوتنی لەسەر بکرێت.

واتە رەوتی رۆداوەکان لەبەرژەوەندی روسیا دەڕواتە پێشەوە، وە یاریەکانی تورکیا لەنێوان ئەمریکاو روسیادا لەئێستادا، بازرگانیەکانی میسر لەگەڵ روسیادا، هەمووی باڵانس بەلای روسیادا دەشکێتەوە، بەناچار ئەوە تاسیراتی لەسەر پەیەوەندیەکانی ئەمریکاو هاوپەیمانانی غەربیش دەبێت، ئەمریکاو هاوپەیمانی ناوچەکەش دەبێ،

بەپێی تاسیراتی ناوچەیی، بەناچار دەبێ پرسەی جەنگیان لەگەڵ داعش هەواش کەنەوە، نەک ئەوەش چاوەڕوانی کۆمەکردنیشی دەکرێت، بەپێی هەواڵەکان لەناو حکومەتی عێراقیەوە، کۆمەکی تازە گەشتۆتە دەستی داعش لەموسڵ و مقاوەمەتی زیادی کردوە، هەر لەبەر ئەوە دەنگێی درێژەکێشکانی جەنگی موسڵ لەدەمی لایەنەکانی بەشداربووانی جەنگی موسڵەوەڵ هەیە. لە سوریا بەهێی جەنگی حەڵەبەوە، هەواڵی جەنگی دژی داعش چڵتە دواوەو داعش لەچەند ناوچە پشێوی کردوە. هەلومەرجی دەخاڵەتی تورکیاو یاریکردنی دوو لایەنەی تورکیا لەسوریادا، دانیشتنی سێ قۆڵی روسیا، تورکیا و ئێران، وە لەلایەکی تریەوە لەگەڵ ئۆپزسیۆن و روسیاو سوپاسی ئەسەددا، خێئامادەکردنە بۆ دەورەیەکی تر لەئایندەی سوریادا بەپێی بەرژەوەدی خێیان، کەڵ ئەو هەولومەرجە ناتوانێت ناوچە کوردیەکانی سوریا نەگرێتەوە.

لەکۆتاییدا، دەتوانین بڵین بەدوای بەرخستنی جەنگی موسڵدا، جەنگی حەڵەب کۆتایی دەورەیەکە کەئەمریکا ناتوانێت یەکلایەنە لەگەڵ هاوپەیمانەکانیدا بڵیار بدات، دنیای یەک قوتبیەکەی بەخاک سپێراو قوتبی روسیا بەهەمان بەرژەوەندی خێیەوە لەبەرامبەریدا راوەستاوەو شەریکە بەشێکی بەهێزە بۆ ئەمریکا، ئەمە بەمانای سەرەتای دەورەیەکی نوێیە لەکێشەو دانوسانی هەردوو بلۆکە جیهانیەکەو هاوپەیمانانیان، کەجەنگ و ئاشتیان بەپێی بەژەوەندیە سەرمایەداری و ئیمپریالیستیەکانیان دەبێت. ئەوەی رۆشنە بۆ ئەمە کۆمۆنیستەکان لەژێر سایەی هێزو دەسەڵاتی ئەمریکاو و روسیاو هاوپەیمانە جیهانی و ناوچەییەکاندا تروسکاییەک کەبەرژەوەندی خەڵکی کرێکار و بەشمەینەتی تێدا بێت بەدوای جەنگی حەڵەب و موسڵدا بەدیناکرێت، جیا لەئایندەیەکی ترسناکتر، وەناکرێت چاوەڕوانیەکی لەوەزیاتر بکرێت، جەنگی حەڵەب وموسڵ جەنگی دووبلۆکی سەرمایەداری جیهانی جیا بەهاوپەیمانی جیهانی و ناوچەیی جیاوازەوەڵ، وەستانەوەیان لەبەرامبەر ئەحزابی ئیسلامی تیرۆریستیدا، ناتوانێت یەک زەڵە لەماهیەتی سیاسەتی کۆنەپەرستی و دژی خەڵکیان بگۆڕێت، هەربۆیە رۆگاچارەی خەڵکی کرێکارو بەشمەینەت لەحەڵەب و موسڵ، لە سوریا، عێراق و ناوچەکە لەبەرامبەر بەجەنگ و کوشتارو کاولکاری و ئاوارەییان هەر سۆسیالیزمە، ئەم سۆسیالیزمە بەهەموو زەوعفێکی هێزەکەیەوە کەهەیەتی لە چینی کرێکارو کۆمۆنیزمێکی رۆکخراوو ئامادە، هەر رۆگاچارە لای ئەم هێزەیە. کۆمۆنیستەکان و چینی کرێکار لەم وڵاتانەدا هاوچارەنوسن، چینی کرێکارو زەحمەتکێش و بەرەی ئازیخوازو ئینساندۆست لەژێر هەژەمۆنی سەرمایەداری بەدەنگهاتنی ئەم رێزە فراوانە ملیۆنیەیە لەگەڵ هاو چارەنوسەکانیان

لەناوچەکەدا وبەدەنگهاتن و هاتنەمەیدانی بەرەی ئازادیخوازو ئینساندۆستە لەگەڵیاندا لە ئاستی جیهاندا، کەدەتوانێ رێگا بەو وەحشیەگەریەی هەردوو بلۆکی ئیمپریالیستی و وڵاتان و ئەحزابی سەرمایەداری و بۆرژوازی بگرێت.

18-12-2016

سلیمانی و دەنگی کوردستان … ئانیا ئەحمەد پور

بارگرژیەکانی سلەمانی کەلەسەرەتای سالی نویی خویندن دەستی پیکرد بریتی بو لەفشار خستنە سەر پارتی خوازان.دواتر لەدەمی بەریز مسعود بارزانی چەند وشەیەکی نەشیاو ئاراستەیان کرا، هەربۆیە لەلایەن مامۆستایان و فەرمانبەرانی ناوجەکە وێ بارکرزیەکەی زیاتر کرد، ئەمەش دوای ئەوەی زۆرلایەن بریاری هاتنەبال مامۆستایانیان دا .رۆژ لەدوای رۆژ شارەکە زیاتر پەستتر خۆی دەنوینی ئەگەرجی زۆریك لەلایەنەکان ئەمە ناودەنین بە پیلانکیرانی گۆرانخوازان، بەلام خەلك پاساوی یاسایی خۆی بەدەستەوەیە وبەشیکی دیاری هاونیشتمانیانیش ئەوانەی کە لەسەر شەقامن و ئەوانەی بەهۆی هیزە ئەمنیەکانەوە ریگریان لیکراوە لەبەردەم هاتنە دەنك ئەم بەردەوامبونەیان لاباشترە.

ئەمڕۆ شارەکە بەناوی هەمو خەلکی کوردستانەوێ وەدەنگ کەوتوە لایەنیکی شاراوەش هەبو کە بەشیکی خەلکی ئەم شارە درکیان پینەکردبو لیرەبەدواوە هەستیان بەو سیناریۆیەش کرد کە ئەم دەسەلاتە هەر بەتەنیا بیدەنگ نیە بەلکو لەپال وەلامنەدانەوو خوین ساردی و بی هودەبونی ئەوان دەخاتە رووو. وە جەند بیدەنکبون لەبارکرزی ئەم شارە تاوانبارە خوین ساردی نواندنیش ئەوەندە وبکرە زیاتریش ئاشکرابونی ئەن سیناریۆیە بەهەلویستی بەریز مسعود بارزانی دەستی بیکرد کە بەئاشکرا ئیدانەی ئەم خۆبیشاندانەی کرد ئەوە جکە لەوەی لەبەردەم میدیاکانەوە جەند ش وشەیەکی ئاراستەکردن دیارە

سوکایەتیکردن بەشداری لەبەست بونی سلیمانیدا هەبوە ئەم

سەرکردانەی حوبەکان کە دانیان بەمافی خەلك دەنا بەجۆرێك لە سوکایەتیکردن بە سلیمانی بەشدارن حکومەت بیشتر وای لەخەلك کەیاندبو کە جەند کیشەیەکی کاتین و لەلیواری لەناووجوندان بەلام کاتیك روداوەکان نمایشی خۆیان کرد ئەمەشی بەتال کردەوە و متمانەی دەسەلاتی خۆی بۆ جەماوەرەکەی بەخۆراکرەکانیشەوە کەراندەوە لیرە بەدواوە جەماوەرە بەدوای سەنکی خۆی دەکەریت و مەبەستیەتی ئەو شیعارە بەکردەنی بکات بەوتەی دەسیلات کیشەی کاتین ئەمەش بەراکەیاندن و هەلمەتی راکەیاندتییەوە دیارە کە رۆژانە بەبەلکەی جۆراوجۆر وەلامی دەسەلاتی کەمەرشکین دەداتەوە لەسەر ئاستی شەقامیش جولەیان کردوە هەر لەنارەزایی تادەکاتە ئەوەی خەلك و جەماوەر وەك جاران بیدەنك نین و بەقولی هەول دەدەن بەلام شارەکانی تر وەك بیویست نەیانتوانیوە هیندەی سلیمانی لەم کاتەدا بکەنە دەنك و ئەو جەماوەرەی کە زۆر نارازین بیناجیت بتوانن بەدیلیکی ئەم هەلویستەی ئیستایان بدۆزنەوە جونکە خۆبیشاندانیش بوبەزیر تەب و تۆز و غوباری هیزە ئەمنییەکانەوە لەم نیوەندەدا بارتی دەیتوانی یاریەکی زیرانە بکات و جەماوەر بۆهەی رابکیشتیەوو بەلام ئەوەی دەیبینین وانیە و بیجەوانەکەیەتی بارتی لەم بارکرزیەدا وەك بیویست مامەلە ناکات بۆ نمونە لەکاتیکدا حزبەکان لەبیناو جەماوەر برۆزە یاسای بودجە بەسند دەکەن کە ئەمەش

سەرەتایەك بۆ ئەوەی جەماوەر هیور ببیتەوە بارتی کۆبونەوەی جیهیشت و دژ بە سیاسەتی نەمانی باشەکەوت وەستا و جەماوەری بەست و هەلجو ئەوەندەی تر قەوارەی نارەزایی فراوانتر دەکەن. لایەنیکی تر کە زۆر کرنکە باسی بکەین ئەوەیە کە جومکەی حزب بشتیوانیە بارتی لەم بوارەشدا بەرەو دواوە هاتوە نەك بەرەو بیش بروات بشتیوانی بارتی لەناوجەی سنورەکەشی بەجۆریکی بەرجاو بۆ دواوە کەراوەتەوە کە لەئاستی بەراوردا نییە. بۆ ئەمەش دەتوانین خەلکی هەولیر بخەینە بەرباس، ئەوەتا بەهەی تۆندوتیزی هیزەکانەوە خەریکن لەژیر ئاگری هەلجون دەکولین و سنوری بیدەسەلاتی دەشکینن. تەنانەت بارتی خوازانیش هەلدەگەرینەوە و بۆناو حزبەکانی گۆران و یەکیتی دەجن ئەمەش بەژمارەکانیانەوە دیارە کەجاران جەماوەرەکەی لەبەر گەورەیی سنوری بارتیخوازان ئالاو رەمزی بارتی ئاسمانەکانی دابۆشیبو، کەجی ئیستا گوت لەهیج کەسیك نابی کە بشتگیری بارتی بکات، هەکاری ئەمەش دگەریتەوە بۆفرە ریگا جەوتەکانی بارتی کە گرتویانەتە بەر، لەکاتیکدا دەیتوانی قەرەبوی هەلەکانی بکاتەوە، بەلام چونکە جاوی تەماحکاری کویری کردون نەچوە ژیر رکیف و بەیوەندی لگەل حزبەکانی تردا نەبو. لەوەشدا لایەنەکانی تر توانیان بی بەشداری بارتی

بەبیوە بوەستن و دژ بەو قەوارەیە بن کە پارتی سازی کردوە جگە لەوە رازی بونی زۆر لایەنەکان لەبەرلەمانی عیراق شکستیکی مەعنەوی بو بۆ بارتی. لەسەر ئاستی راکەیاندنیش وتە و بلاوکراوەکانیان کەم کردوە و لەمیدیا و کەنالەکان وتەیەکیان نیە بۆ وتن جکە لەوەی بەشیوەی ناراشکاوی جەند وتەیەکی دوبارە دەلینەوە. کە حکومەتی ناوەند بیەوی شیرازەی کوردستات تیکبدات و دواتر جەخت لەوە دەکاتەوە کە کوردستان یەککرتوە و بارتی جالاکیەکانی لە سلیماتی نەماوە و نەیتوانیوە تەنانەت لایەنکرە رەنجاوەکانیشی ئاشت بکاتەوە بگرە تادیت ریزەی رەنجاندنی جەماوەر لەو حزبە لەو شارەدا زیاتر دەبی بۆکشتی بارتی نۆییتوانیوە وەك بیویست جموجۆل و راستکۆیی خۆی بەئاراستەی کۆکردنەوەی جۆماوەر ریکبخات. کەر بەمجۆرە بروات هاوکیشەکە بەمجۆرە دەبی کۆران و یەکیتی ئینجا یەککرتو و کۆمەل کەر بارتی نەتوانی بیگەی خۆی توندوتۆلتر بکاتەوە پیدەجی لەوەش زیاتر توشی شکست و رسوایی بۆت، بەلام لەم نیوەندەدا گۆران گرەوی خۆی دەباتەوە و پیدەجی سنوری فراوانتر وریزەیەکی بەرجاو زیاتر دەبی.